

Tendenser i Centrum för barnkulturforskningsskriftserie

Av Torun Odlöw

Författare: Torun Odlöw

Program: Liberal Arts, kandidatprogram

Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Göteborgs Universitet

LIB 160: Skrivande, teori och metoder i vetenskapen, C-uppsats

Ventileringsstermin: våren 2016

Examinator: Moa Ekbom och Felix Larsson

Synopsis

Program: Liberal Arts, kandidatexamen

Institution: Institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori, Göteborgs
Universitet

Handledare: Henrik Otterberg

Examinator: Moa Ekbohm och Felix Larsson

Titel: *Tendenser i Centrum för barnkulturforskningens skriftserie*

Författare: Torun Odlöw

Typ av uppsats: Kandidat (C), 15 hp

Ventileringsstermin: Vt 2016

Nyckelord: Barnkulturforskning, historisk förskjutning, barnsyn, forskningsetik och maktrelationer.

Syftet med studien är att undersöka tendenserna över tid rörande forskningsansatser i den skriftserie som Centrum för barnkulturforskning gett ut mellan år 1982 till 2016. Resultatet av den empiriska undersökningen påvisar en historisk förskjutning i fråga om val av teman, perspektiv och frågeställningar. Analysen ger vid handen att tendensen möjligtvis kan förklaras av en förändrad barnsyn hos skriftseriens författare. I diskussionen ges ett längre historiskt perspektiv på hur vår barnsyn skiftat. I det sammanhanget behandlas även en forskningsetisk fråga, barns rätt till respekt inom barnkulturforskning. Studien visar att en möjlig styrande faktor avseende hur barn bemöts och beskrivs i forskningsprojekten är forskarens barnsyn, vilken varierar över tid. Utifrån Michel Foucaults tankar om samhällets utestängningssystem, medvetandegörs maktrelationen mellan forskaren och barnet, och avslutar diskussionen.

Innehållsförteckning

1 Inledning

- 1.1 Bakgrund 5
- 1.2 Syfte 5
- 1.3 Frågeställningar 6
- 1.4 Avgränsningar 6
- 1.5 Disposition 6

2 Teori och metod

- 2.1 Teoretiska perspektiv 7
- 2.2 Material 7
- 2.3 Metod 7

3 Forskningsöversikt och begrepp

- 3.1 Forskningsöversikt 10
- 3.2 Begrepp 10

4 Resultat 12

5 Analys

- 5.1 Översikt 20
- 5.2 Exempel på och analys av olika ansatser i skriftserien 21
  - 5.2.1 Forskarens objekt som objekt 21
  - 5.2.2 Forskarens objekt som objekt/subjekt 22
  - 5.2.3 Forskarens objekt som subjekt 23
  - 5.2.4 Forskarens objekt som subjekt/social aktör 24
  - 5.2.5 Forskarens objekt som social aktör 24
  - 5.2.6 Forskarens objekt som deltagare/medverkande 25

6 Diskussion

6.1 Barnsynsdiskurs 26

6.2 Barnsyn och forskningsetik 28

6.3 Foucaults diskursteori 31

7 Sammanfattning 35

REFERENSER

Tryckta källor 37

Litteratur 38

Övriga källor 39

BILAGA – analysunderlag 40

REFERENSER

Tryckta källor 74

1 Inledning

1.1 Bakgrund

År 1990 ratificerades FN:s konvention om barnens rättigheter i Sverige och därmed erkändes barn som jämlika vuxna, med samma typ av rättigheter. Detta bidrog till ett nytt sätt att se på barn, det vill säga som personer med rätt till respekt och med rätt att komma till tals, en syn som numera betraktas som norm inom barnkulturforskning. Den här studien visar, i en kartläggning av de senaste trettio åren av barnkulturforskning i Sverige, hur den sociala konstruktionen av barn styr och styr forskningens val av frågor och metoder, vilket får konsekvenser för både informanter och forskningsresultat.

Barnkulturforskning täcker ett stort vetenskapligt fält. Dels studeras kulturprodukter producerade av vuxna riktade till barn inom litteratur, musik, scenkonst, film och TV, dels barns eget skapande, och egen kultur och konsumtion, inom sina egna sociala världar, men även aspekter av barn, barndom, lek, språk och barns rätt till kultur.¹ Centrum för barnkulturforskning (CBK) är inrättat vid Stockholms Universitet för att främja forskningsfältet barn och kultur. Akademiska och praktiskt yrkesverksamma inom olika discipliner och universitet samlar, delar och vidarebefordrar sina forskningsinsatser i det centralt. Rapporteringen av det tvärvetenskapliga utbytet sker genom CBK:s skriftserie, som är föremålet för denna studie. Antologierna till serien genereras av ett årligt återkommande symposium, med aktuell forskning kring ett barnkulturellt fält, och har anordnats av CBK sedan 1984.²

1.2 Syfte

Studiens huvudsakliga syfte är att undersöka om det går att urskilja någon tendens över tid i den skriftserie som Centrum för barnkulturforskning gett ut, som visar på ändrade forskningsmetoder, och som kan förklaras av en ändrad barnsyn. Den söker även sätta

---

¹ Barnkulturprogrammet Stockholms Universitet: <http://www.buv.su.se/cbk/utbildning/vad-är-barnkultur-1.91238> [hämtad 8/5 2016].

² Centrum för barnkulturforskning: <http://www.buv.su.se/cbk/> [hämtad 9/5 2016].

forskningen i ett större vetenskapligt sammanhang, för att medvetandegöra och ge en djupare förståelse för de mekanismer som styr den. Med ett historiskt perspektiv på barnsyn lyfter den vad som kan sägas vara ett etiskt förhållningssätt idag inom barnkulturforskning, och visar på bakomliggande maktstrukturer i relationen mellan forskare och barn.

1.3 Frågeställningar

Studien söker svar på frågan om det går att skönja en historisk förskjutning i CBK:s skriftserie, och huruvida den eventuella förskjutningen kan förklaras av en ändrad barnsyn.

1.4 Avgränsningar

Det bedrivs givetvis mer barnkulturforskning i Sverige än den som publiceras i CBK:s skriftserie. Studien gör därför inga anspråk på att vara heltäckande, men den kan sägas representera en i sammanhanget relevant forskning. Såsom sammanställd i serieform utgör CBK:s utgivning ett behändigt källmaterial att studera. Studien går inte närmare in på hur en barnsyn som sådan uppkommer. Den aspekten är komplex och kan förklaras av såväl ekonomiska-, politiska-, sociala- och kulturella yttringar både i nationellt och globalt avseende. Fokus ligger här på hur de ingående forskarnas barnsyn förändras över tid, och därmed får följder för forskningen.

1.5 Disposition

Till att börja med redovisar studien en kartläggning av CBK:s skriftserie, följt av en tolkning av det samlade materialet. I diskussionen ges en kortfattad historik över hur västerlandets barnsyn sett ut från förkristen tid fram till idag, för att visa att och hur vår barnsyn, som social konstruktion, förändras över tid. Därefter lyfts forskningsetiska regler inom barnkulturforskning såsom dessa framväxt. I en avslutande del används Michel Foucault diskursanalys för att visa hur maktrelationen mellan barn och forskare uppstår, praktiseras och i bästa fall kan omförhandlas.

2 Teori och metod

2.1 Teoretiska perspektiv

Studien antar ett historiskt perspektiv då den undersöker barnkulturens forskningsansatser från de senaste 30 åren. Det perspektivet antas även i diskussionsavsnittet, där det framgår att, och hur, vår barnsyn skiftat över tid. Vidare lyfts, i ett forskningsetiskt perspektiv, vad som utmärker etisk forskning inom ämnesområdet barnkultur. Slutligen antas ett diskursteoretiskt perspektiv på barnkulturforskning, i syfte att medvetandegöra maktrelationen mellan forskaren och barnet.

2.2 Material

Källmaterialet består av CBK:s skriftserie under den tid den getts ut från år 1982 till 2016, vilket ger 49 volymer till dags dato, till största delen antologier.

Den sekundärlitteratur som används i huvudsak är:

Qvarsells, Hällströms och Wallins (red.) *Den problematiska etiken. Om barnsyn i forskning och praktik* (2016). Författarna i antologin diskuterar etik i barnrelaterade verksamheter, där barns integritet riskerar att kränkas.

Schottes (red.) *Barnet i historien* (1998). Antologin består av föreläsningsbidrag där barndomens historia presenteras, från Antiken till 1980-talet.

Michel Foucaults *Diskursens ordning* (1993). Detta är Foucaults installationsföreläsning vid Collège de France, och är en text om språk, makt och de spelregler som gäller för den som vill bli hörd och lyssnad till.

2.3 Metod

Studien delas in i en kvantitativ- respektive kvalitativ del.

Den kvantitativa delen går systematiskt igenom CBK:s skriftserie, i kronologisk ordning med början år 1982. Den sammanställer teman, frågeställningar och perspektiv i varje skrift där det förekommer sociala analyser fram till år 2016.

I den kvalitativa delen tolkas resultatet via en beskrivning av olika forskningsansatser inom barnkulturforskning, utformade av Pia Christensen och Alan Prout. Ansatserna visar hur forskaren sökt efter sin kunskap om barn och barndom. De visar vilken grundläggande barnsyn som varit styrande och som påverkat forskningsmetodiken,

perspektiven och forskningsfrågorna. Ansatserna delas grovt in i fyra olika förhållningssätt:

Barnet som objekt-forskningen söker svar på frågor genom andra än barnen själva, exempelvis genom lärare eller föräldrar, även om frågorna kan gälla barnets egna erfarenheter. Detta kan ses ligga i linje med barnsynen att barn behöver skyddas och inte klarar av eller är tillräckligt kompetenta eller mogna för att kunna delge någon sina erfarenheter (Christensen & Prout, 2002). Synen på barn som objekt som behöver skydd ligger nära synen på barn som sårbara, menar Virginia Morrow och Martin Richards (1996). I de fall barnet är betraktat som objekt, skriver Christensen och Prout (2002), ses det inte som en person i egen rätt.

Att se *barnet som subjekt* inbegriper sökande efter barnets erfarenheter utifrån barnet självt (Christensen & Prout, 2002), men hållningen förknippas ändå med ett fokus på barnets utvecklingsstadier. Utifrån dessa bedöms barnets möjligheter att medverka i forskningen. På samma sätt som i barnet som objekt-forskningen utgår alltså forskning här från barnets förmågor eller mognad även om forskaren tillskriver barnet en subjektivitet. Närliggande denna ansats är hållningen att se *barnet som social aktör*. Genom denna barnsyn söks inte endast svar på hur barnet erfar världen i sina givna sammanhang, som i skolan eller i familjen. Här kan barns olika erfarenheter få framträda i och för sig utan sådana avgränsningar. Det gör att frågorna kan komma att likna frågor till vuxna utan kopplingar till någon åldersspecifik tematik.

Utifrån den fjärde ansatsen, *barnet som deltagare/medverkande*, bedrivs forskningen, enligt Christensen och Prout (2002), så att barnet kan vara delaktigt genom hela forskningsprocessen. Här ryms barnens förståelse av sina egna sociala världar, och även andra områden som forskaren själv inte skulle komma på att ta upp kan få framträda. Med utgångspunkt i barnrättskonventionen betonas barns rätt att höras och att involveras i för dem väsentliga frågor. Christensen och Prout (2002) menar också att med en barnsyn som bekräftar barnet som socialt handlande, som en social aktör, kommer också andra etiska frågor att ställas än i den hållning som betraktar barnet som icke-socialt. Ifall syftet är att göra en *social* analys av barnens egna upplevelser behöver självfallet forskaren se barnet som

socialt handlande aktör och inte endast som i behov av skydd ifrån presumtivt skadlig forskning.³

Metoden innebär att materialet under analysens gång har ställts mot ett antal frågor: Ser forskaren i första hand barnet som en person i egen rätt? Har hen fokus på barnets utvecklingsstadier och förmågor? Är barnets ontologiska uppfattning av sina egna världar ett intressant perspektiv för forskaren, och som det tas hänsyn till? Ses barnet som socialt eller inte? I vilken omfattning studeras barnets behov av omsorg?

Den kritik som jag ser kan anföras mot min användning av Christensens och Prouts modell är att det ibland inte är forskarens egen barnsyn som styr forskningens ansats, vilket de implicit förutsätter. En del av de statliga forskarbidrag som beviljas en studie är styrda av kulturpolitiska styrdokument. De kan öronmärkas för forskning inom exempelvis barns givna sammanhang, som genererar en ”barnet som objekt/subjekt-forskning”. I dessa fall kan forskningens bakomliggande barnsyn närmast knytas till den politik som ligger bakom forskningens styrdokument. Det faktum att det finns en annan barnsyn än forskarens bakom en studie ser jag inte som ett problem. Intresset i innevarande studie ligger i att frilägga vilken sorts barnsyn som präglar framställningen, oavsett vem som styr den. Jag håller det för troligt att forskares barnsyn mer eller mindre delas med den samtidigt de är aktiva i, och därför att mallen är hållbar i den här studien.

Mallen kan även kritiserats för att vara fyrkantig och stämma dåligt överens med att den sociala konstruktionen av barn är i en långsam, icke-linjär förändring.⁴ Av den anledningen har jag valt att lägga till två ansatser (barnet som objekt/subjekt-,

---

³ Margareta Aspán, ”Barndomsforskning. Om barnsyn forskningsfrågor och etiska ställningstaganden”, i *Den Problematiska Etiken. Om barnsyn i forskning och praktik*, red. Birgitta Qvarsell, Catharina Hällström och Annika Wallin (Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2015), sid 11-12. Originalkällan till ansatserna: Pia Christensen & Alan Prout, ”Working with ethical symmetry in social research with children”, i *Childhood*, vol 9 (2002), s. 477-497.

⁴ Leif Mathiasson, ”Barnets väg från periferi till centrum”, *Pedagogiska Magasinet*, <http://www.lararnasnyheter.se/pedagogiska-magasinet/2013/11/21/barnets-vag-fran-periferi-centrum> [hämtad 11/5 2016].

respektive barnet som subjekt/social aktör forskning) i forskningen i min analys, där ansatserna överlappar varandra, för att anpassa den till verkliga förhållanden.

I antologierna ingår ofta ett tiotal författare, och självklart varken går, eller är det önskvärt från min sida, att tillskriva samtliga dessa en och samma barnsyn. På ett generellt plan anser jag det dock möjligt att definiera vilken barnsyn som i allmänhet ligger bakom skrifterna.

3 Forskningsöversikt och begrepp

3.1 Forskningsöversikt

Barnkultur är ett mångvetenskapligt fält och har ett närmast oändligt antal infallsvinklar. Eftersom jag inte har för avsikt att analysera de olika fälten som sådana, utan istället gör en metaanalys av barnkulturforskningens analyser i en särskild aspekt, så är mitt forskningsurval redan begränsat.⁵ Aktionsgruppen för barnkultur har tidigare gjort en översikt av den forskning om barnkultur som var aktuell i Sverige år 2005.⁶ Däremot har jag inte hittat någon studie som kartlagt forskningen över en längre period och som ämnat visa på en tendens över tid.

3.2 Begrepp

När det gäller begreppet barn görs i allmänhet en åtskillnad inom barndomsforskning och barnkulturforskning mellan det å ena sidan biologiska barnet, där barnets universella utvecklingsgång studeras, och det å andra sidan sociala barnet, där fokus ligger på aspekter av barnets sociala och kulturella liv. Två centrala begrepp som används inom forskningen bygger i sin tur på ur vems perspektiv som definitionen görs och hur barnet därmed betraktas. Barnet som en *becoming* eller *not-yet*, är ett barn

---

⁵ Idén att undersöka tendenser i CBK:s skriftserie är hämtad från *Margareta Rönnbergs barnistiska blogg – om barnkultur och kulturprodukter för barn*: http://barnisten.blogspot.se/2015_11_01_archive.html [hämtad 8/5 2016].

⁶ Lotta Brilioth Biörnstad och Kerstin Olander, ”Aktionsgrupp med uppdrag att utreda barnkulturen” i *Barnkultur i skilda världar*, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 38 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2006), s.13-14. Aktionsgruppen för barnkultur är en statlig utredning vars uppdrag är att utarbeta förslag på hur barnkulturens position i Sverige kan stärkas.

betraktat ur ett vuxenperspektiv. Det innebär en syn på barnet som ännu inte fullt kognitivt utvecklat och därmed som skört och inkompetent. Barnet som *becoming* har sitt fokus på den individ som skall *vara* i framtiden. Barnet som *being*, däremot, som är den nya normen på barnsyn, är ett barn som försöker förstås ur barnets eget perspektiv. Barnet ses med andra ord som redan kompetent i vissa aspekter, som en social aktör, och med rätt att bli studerad i egen rätt. Barnet som *being*, är här och nu.⁷

Begreppen *barnperspektiv* och *barns perspektiv* skiljer sig åt här på så vis att vuxna endast kan sträva efter att förstå *barns perspektiv*, och antar därmed ett *barnperspektiv*, emedan *barns perspektiv* är bara barnens och kan aldrig fullt ut antas av några andra än de själva.

I studien används begreppet *forskaren* för att visa att det finns ett subjekt bakom studien med en barnsyn, även om det i vissa fall, där andras barnsyn styr forskningen, skulle vara mer adekvat att använda begreppet *forskningen*.⁸

---

⁷ Gunilla Halldén, "Barndomsbegreppet som tidsspegel", i *Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv*, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 43 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2010), s. 57.

⁸ Se metodavsnitt ovan, s. 9.

4 Resultat

År	Skriftserie-nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
1982	1. <i>Barns fritidsvanor</i>	Barns fritidsvanor.	Leker man olika beroende på var man bor?	Etnologiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1982	2. <i>Själv mord som problem-lösning</i>	Själv mord som problemlösning.	Finns det ett samband mellan den ökande självmordsstatistiken bland barn och det nya motivet av självmord i ungdomsböcker?	Barnperspektiv.	Barnet som objekt.
1982	3. <i>Pekbilder</i>	Om pek-bilders kognitivt utvecklingsmässiga förtjänster.	Hur bör pekboken utformas och vad är dess syfte?	Kognitivt-, historiskt-, psykologiskt- och pedagogiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1983	4. <i>Förskole-barn ritat profil, hus och kub</i>	Barns bild-utveckling.	Vad är det barnet ser?	Kognitivt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1983	5. <i>Direction and sequence in children's copying</i> Ej hittad.				
1985	6. <i>Kreativitet och det oförutsebara</i>	Barns kreativitet.	Använder barn sin kreativitet vid problemlösning?	Kognitivt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1986	7. <i>Bilder för barn</i>	Bilder för barn.	Hur påverkar det enorma, tillrättlagda bildskvalet barnen? Hinner de se och besinna?	Historiskt-, estetiskt-, pedagogiskt- och varseblivnings-psykologiskt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser.
1987	8. <i>Barns bildskapande</i>	Barns bildskapande.	Hur tidigt i utvecklingen hos barn kan man urskilja könsskillnader i barns teckningar? Vad styrs barn av när de tecknar av något, det de ser eller vet?	Kognitivt-, konstvetenskapligt- och psykologiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1987	9. <i>Barn och byggd miljö</i>	Barn och byggd miljö.	Hur upplever barn sin miljö och vad kan man göra för att förbättra den?	Psykologiskt-, pedagogiskt-, stadssociologiskt-, arkitektoniskt- och	Barnet som subjekt.

År	Skriftserie-nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
				konstvetenskapligt perspektiv.	
1987	10. <i>Barns skapande lek</i>	Barns skapande lek.	Hur ser barnen själva på lek och lärande?	Psykologiskt-, historiskt-, idéhistoriskt-, filosofiskt-och etnologiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1988	11. <i>Barn, kultur och inläring</i>	Barn, kultur och inläring.	Vad och hur lär sig barn och unga i sitt umgänge med olika slags medieinnehåll, med olika slags teknologier som redskap?	Pedagogiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1988	12. <i>Om att slå broklös bak</i> Ej hittad.				
1988	13. <i>Den förförda barn-kulturen</i>	Den kommersiella mediekulturen.	Vad händer med barnkulturen när mediekulturens innehåll tar plats i ökad omfattning?	Perspektivforsknings-, psykologiskt-, pedagogiskt-, kultursociologiskt-, ekonomiskt- och teleologiskt perspektiv.	Barnet som subjekt, men med en uppmaning till barnet som social aktör.
1989	14. <i>Studier kring barn och bildpsykologi</i>	Barn och bildpsykologi.	Vilka budskap finns i barnbilden? Hur kan de omtolkas och tillämpas i bildterapi?	Psykologiskt-, pedagogiskt-, neurologiskt-, biologiskt-, filosofiskt-, estetiskt-, psykoterapeutiskt-, och genus perspektiv.	Barnet som subjekt.
1990	15. <i>Barn och musik</i>	Barn och musik.	Kan man undervisa i musik med hjälp av dator? Vad har dansundervisning för betydelse för barns utveckling?	Kognitivt-, pedagogiskt-, historiskt-, och utvecklingspsykologiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1991	16. <i>Från berättelse till bild – en femåring läser och tecknar</i>	Ett barns läsoplevelse bearbetad i bild.	Vad har styrt barnets spontana val av texter för illustration?	Psykologiskt-, lingvistiskt-, och litteraturvetenskapligt perspektiv.	Barnet som subjekt /social aktör.
1991	17. <i>Flickor och pojkar – om verkliga och överkliga skillnader</i>	Om skillnader mellan pojkar och flickor utifrån olika aspekter.	Finns det en kvinnlig och en manlig hjärna? Finns det nedärvda könsskillnader? Skiljer sig flickors och pojkars pedagogiska villkor i skolan, i hemmen och på fritiden?	Neurofysiologiskt-, utvecklingspsykologiskt-, sociobiologiskt-, pedagogiskt-, historiskt- och genusperspektiv.	Barnet som subjekt.
1991	18. <i>Barn som</i>	Barn som	Filosofi – är det något	Filosofiskt perspektiv.	Barnet som subjekt.

År	Skriftserie-nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
	<i>filosofer</i>	filosofer.	för barn? Finns det någon möjlighet att förena auktoritet och fostran till självständigt tänkande jämte tolerans?		
1992	19. <i>Modern litteraturteori och metod i litteraturforskningen</i> Ej hittad.				
1992	20. <i>ABSe – om bildperception</i>	Bildperception.	Om att bearbeta visuell information formulerad i bild.	”Konstpsykologiskt” perspektiv (konstteoretiskt-, beteendevetenskapligt- och humanbiologiskt perspektiv)	Artiklarna saknar sociala analyser.
1993	21. <i>Barn och dans</i>	Barn och dans.	Hur använder barn dansen? Vilken roll kan dans spela i barns liv? För vilka barngrupper är dansterapi en lämplig behandlingsform?	Historiskt-, pedagogiskt-, personligt-estetiskt-, kognitivt- och terapeutiskt perspektiv.	Barn som subjekt.
1993	22. <i>Den barnsliga fantasin</i>	Fantasi.	Vad är fantasi och vad har vi den till? Vad händer i hjärnan?	Neurologiskt-, utvecklingsbiologiskt-, terapeutiskt- och idéhistoriskt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1994	23. <i>Vad är meningen med bilden?</i>	Bildens mening.	Påverkas barns kopierande av om det motiv som ska avbildas är föreställande eller icke föreställande? På vilket sätt samspelar det talade språket och tecknandet?	Kognitivt- och språkligt perspektiv.	Barnet som subjekt.
1995	24. <i>Voices from far away – Current Trends in International Childrens Literature Research</i> Ej hittad.				
1995	25. <i>Ur barndomens historia</i>	Ur barndomens historia.	Kan den konstnärliga bilden överhuvudtaget säga oss något om hur barn verkligen har haft det?	Kulturhistoriskt- och konstvetenskapligt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser.

År	Skriftserie-nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
1996	26. <i>Konsten att berätta för barn</i>	Konsten att berätta för barn.	40-tals modernism och barnboken – vad har de gemensamt? Hur ser relationen ut mellan barnlitteratur respektive vuxenlitteratur?	Historiskt-, strukturalistiskt-, jungianskt och översättningsteoretiskt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser.
1997	27. <i>Barn och humor</i>	Barn och humor.	Hur skämtar barn om det ”ofattbara” och vilken funktion fyller skämten i deras utveckling? Vad vill barnen säga till varandra och till oss vuxna med sina kraftfulla skämt? Hur blir vuxnas förhållningssätt?	Idéhistoriskt-, funktionellt-, strukturell-, utvecklingspsykologiskt-, socialt, kulturellt- och musikvetenskapligt.	Barnet som subjekt.
1998	28. <i>Barnens rum</i>	Barnens rum.	Hur skapar barn sina rumsföreställningar? Finns det goda barnmiljöer? Behöver barn det gjorda?	Pedagogiskt-, historiskt-, estetiskt-, psykosomatiskt-, ideologiskt-, fenomenologiskt- och hermeneutiskt perspektiv	Barnet som subjekt.
1998	29. <i>Modernity, Modernism and Childrens Literature</i>	Modernitet, modernism och barnlitteratur.	Vad är barnlitteratur? Är vi vid milleniumskiftet på väg mot ett nytt koncept vad gäller litteratur för barn och ungdomar?	Modernistiskt-, sociohistoriskt-, barnhermeneutiskt- och litteraturvetenskapligt.	Artiklarna saknar sociala analyser.
1999	30. <i>Barnkultur – igår, idag, imorgon</i>	Barnkultur – igår, idag, imorgon.	Vilka möjliga orsaker finns det för pojkars avståndstagande till dans? Varför är barnböcker barnlösa? Vad vet man ur vetenskaplig synpunkt om minnet?	Psykologiskt-, etnografiskt-, pedagogiskt-, neurologiskt-, idéhistoriskt-, och genusperspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
1999	31. <i>Läckergommens kungarrike</i>	Matens roll i barnkulturen.	Hur har maten använts när barnlitteraturen huvudsakligen betraktats som uppfostringsmedel? Vad är det för mat som serveras i barnböckerna, finns det mat som anses vara mindre lämplig, finns	Kulturhistoriskt-, mytologiskt-, psykoanalytiskt-och etnologiskt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser.

År	Skriftserie-nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
			det rent av mat-förbud? Finns det nationella skillnader i kosten och matvanor?		
2000	32. <i>Barn – teater - drama</i>	Barn, teater och drama.	Ska barnteater vara pedagogisk? Underhållningsteater, är det ett fint eller ett fult ord? Teater som förströelse, räcker det? Vem bestämmer vad som är konstnärlig kvalitet vad gäller barnteater, barn eller vuxna?	Barnhermeneutiskt-, estetiskt- och kulturhistoriskt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser men det finns ställningstaganden som pekar på att barn ses som deltagare/medverkande.
2001	33. <i>20 sekel - 20 barn</i>	Barn i historien.	Hur var det romerska intresset för barn konstruerat? Vilken roll har barnen i våra föreställningar, är de fortfarande ”not-yets”, blivande vuxna, eller är de en självklar, nödvändig och önskad kategori i samhället?	Antropologiskt-, kulturhistoriskt- och utvecklingspsykologiskt perspektiv.	Artiklarna saknar sociala analyser.
2002	34. <i>Idol – image-identitet</i> Ej hittad.		Om behovet av idoler hos barn och ungdomar för att hitta sin personlighet.		
2003	35. <i>Barns fritid – fri tid?</i> Ej hittad.		Är barns fritid verkligen fri tid? Eller håller vuxenvärlden, i sin ambition att göra fritiden så innehållsrik som möjligt, på att beröva barnen deras fria tid?		
2004	36. <i>Barns smak - om barn och estetik</i>	Barns estetik.	Står vi inför ett paradigmskifte idag i synen på barnet och barndomen? Vilka böcker väljer barnen om de själva får välja? Uppfattar barnen teatern så som de vuxna tänkt och velat? Barns smak, hur ser den ut och vad vet vi om den?	Pedagogiskt-, kognitivt- och idéhistoriskt perspektiv.	Barnet som en social aktör.

År	Skriftserie- nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
2005	37. <i>Barns rätt till kultur</i>	Barns rätt till kultur.	Hur skulle vi på ett för barnen intressant, relevant och rättsligt välmotiverat sätt kunna kräva deras rätt till kultur för lek, studier och arbete? Vad kan det betyda om man utgår från barnens egna behov? Om barn får påverka verksamheten i biblioteken? Och uttrycka sig?	Rättsligt-, utvecklingspsykologiskt -, pedagogiskt-, filosofiskt- och idéhistoriskt perspektiv.	Barnet som en social aktör.
2006	38. <i>Barnkultur i skilda världar</i>	Barnkultur i skilda världar.	Är den västerländska normen för spädbarns utveckling universellt giltig eller kulturellt specifik? Hur styr vuxenvärldens attityder konstprojekt för barn i olika länder? Vilken funktion kan dansen ha i flyktingförläggningar?	Normkritiskt perspektiv.	Barnet som en social aktör.
2007	39. <i>Barns lek - makt och möjlighet?</i>	Barns lek – makt och möjlighet?	Vad är lek, den verksamhet som skulle kunna vara kulturpedagogiskt utmanande? Ser leken likadan ut i alla länder?	Etnografiskt-, etiskt-, estetiskt-, historiskt- och genus perspektiv.	Barnet som en social aktör.
2008	40. <i>Barn(s) kultur – nytta eller nöje?</i>	Nytta eller nöje med barns kultur?	Varför är konst bra för barn? Finns det ett moraliskt-estetiskt syfte med barnlitteraturen idag? Hur eller är små barn sårbara för tv-tittande? Är det bara det som utvecklar som är positivt inte det som är meningsfullt?	Estetiskt-, pedagogiskt-, psykoanalytiskt-, barnhermeneutiskt- och genusperspektiv.	Barnet som en social aktör.
2008	41. <i>Utsikter och insikter – barns kulturella liv</i>	Barns kulturella liv.	Diskriminerar vi bebisar för att de inte pratar, i stället för att anstränga oss att formulera frågorna så att vi kan kommunicera? Hur ser barn och unga på medbestämmandefrågor	Hermeneutiskt-, genus-, och kulturteoretiskt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.

År	Skriftserie- nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
			?		
2009	42. <i>Allt blir en vara – barn, kultur och konsumtion</i>	Barn, kultur och konsumtion.	Hur förhåller sig marknaden och barn till varandra och hur resonerar barn kring frågor om konsumtion och pengar? Hur tänker föräldrar färgmässigt när de klär sina barn?	Etnografiskt-, historiskt-, identitetspolitiskt- och ett ”becoming - being” (teleologiskt?) perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2010	43. <i>Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv</i>	Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv.	Hur definieras begreppet familj, och vem gör det? Hur positionerar sig familjen i förhållande till varandra? Vad kan eller vågar man spela för en barnpublik? Hur hanterar unga med queeridentitet sin livssituation i ett heteronormativt samhälle?	Rättsligt-, etnografiskt-, deltagarperspektiv-, idéhistoriskt-, narrativt- och psykosocialt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2011	44. <i>Kulturarvingarna, typ! Vad ska barnen ärva och varför?</i>	Vilket kulturarv ärver barnen och varför?	Vilka redskap ska vi ge barnen att ställa kritiska frågor till historien och samtiden? Hur presenterar museerna vårt kulturarv? Vad lyfts fram? Hänger den nymornade tanken om behovet av ett ”barnkulturarv” kanske med vuxenfieringen av kulturprodukter förment riktade till barn?	Etnologiskt-, historiskt-, fysiologiskt-, barnhermeneutiskt- och socialt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2012	45. <i>”Huvud, axlar, knä och tå” – Om barn, kultur och kropp</i>	Om barn, kultur och kropp.	Hur kan man förstå barns rörelser? Vilka underliggande värderingar ligger till grund för uppfattningen om den normala fyraåringen? Kan Batman vara rosa?	Etnologiskt-, fenomenologiskt-, idéhistoriskt- och genusperspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2013	46. <i>Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen</i>	Barns röster i barnkulturen.	I vilken utsträckning är barn delaktiga i radio, TV och på teaterscenen? Lyssnar vuxenvärlden på barns	Etnografiskt-, barnhermeneutiskt- och pedagogiskt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.

År	Skriftserie- nummer och titel	Tema	Frågeställningar	Perspektiv	Barnsyn
			utsagor? Barnen i TV-rutan: vad gör de egentligen? Går det att intervjua barn?		
2014	47. <i>Mycket väl godkänd. Vad är kvalitet i barnkulturen?</i>	Kvalitet i barnkulturen.	Vad är kvalitet i barnkulturen? Kan man mäta konstnärlig kvalitet? Kan vuxna verkligen bestämma vad som är kvalitetskultur för barn? Måste konst kunna begripas?	Historiskt- och ett barn kontra vuxen perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2015	48. <i>Synas, höras, finnas – plats för barnkultur!</i>	Synas, höras, finnas – plats för barnkultur.	Är skolgården verkligen barnens rum? Hur görs barn till en del av konsumtionskulturen? Hur bemöts flickors agerande på nätet?	Idéhistoriskt-, pedagogiskt-, barnhermeneutiskt-, makt-, kognitivt och kolonialt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.
2016	49. <i>Ordning och reda, konsten på freda'!</i>	Fostran, marknad och barnkultur.	Kan konst och kultur för barn bestämmas, planeras och kontrolleras i tid och rum? Vilka uttryck tar sig fostran och marknad i kultur för unga?	Kognitivt-, historiskt-, filmpedagogiskt-, och normkritiskt perspektiv.	Barnet som deltagare/medverkande.

5 Analys

I följande kapitel ges en sammanfattning av resultatet och exempel ur analysen som visar hur olika ansatser ser ut i praktiken.

5.1 Översikt

Efter en genomgång skulle man kunna säga att resultatet kan sammanfattas på detta vis:

År 1982: Barnsyn: barnet som objekt.

År 1982-1998: Barnsyn: barnet som subjekt.

År 1999: Barnsyn: barnet som deltagare/medverkande.

År 2000-2003: Artiklarna saknar övergripande social analys.

År 2004-2008: Barnsyn: barnet som social aktör.

År 2008-2016: Barnsyn: barnet som deltagare/medverkande.

Resultatet enligt denna studies metod pekar på en förskjutning över tid på forskarens barnsyn. Processen är inte helt linjär utan en överlappning sker mellan de nya konstruktionerna av barn. Den övergripande tendensen visar att forskningens ansatser gått från att *beskåda* barnets fysiska och psykiska utveckling i syfte att kunna förstå barnperspektivet, till att *lyssna* till barnet i en strävan att förstå barnets perspektiv. Fokus har efter hand kommit att ligga på barnets rättigheter vilket speglas i en ökande användning av etnografiska metoder med barnet som informant.

Under perioden 1982-1994 har forskaren i gemen haft fokus på barnkulturens betydelse för barnets utveckling och barnets perceptionsförmåga. Fokus har legat på barnet som *becoming*, det vill säga att barnet är under utveckling. Det finns dock ett undantag i seriens allra första skrift. Där har barn använts som informanter, och en kartläggning av barns fritidsvanor utanför de givna sammanhangen har gjorts. Enligt Christensens och Prouts mall, beskriver det en ansats, vars bakomliggande barnsyn är att barnet är kompetent nog att användas som informant, och att barnet ses som en social aktör. Det kan ses som anmärkningsvärt eftersom den ansatsen inte var norm då, utan liknar dagens norm.

År 1995 innehöll antologin inga sociala analyser.

Mellan år 1996-1998 frågar man sig om barn möjligtvis även är *beings*.

1999 är ännu ett undantag, där barnet ses som deltagare/medverkande.

Från och med år 2000 utgår man från att barn är *beings*.

År 2005 och framåt ligger fokus inom barnkulturforskning på barns rättigheter, kompetens och delaktighet. Författarna förhåller sig ofta mer kritiska till den egna, vuxna normen, och etnografiska metoder praktiseras, för att nå kunskap om barns perspektiv.

Två av de iakttagelser som gjorts under analysarbetet, och som ger oss möjlighet idag att titta tillbaka i de ögonblick när tankemodellen av barn påbörjat en skiftning, kommer också de från artiklar från år 1982: I den ena artikeln dras slutsatsen att barn syns bo i ett främmande land, som i visan, isolerade ifrån vuxna, där de står på tillväxt och samtidigt kontrolleras tills de har något att bidra med i samhället.⁹ I den andra artikeln uppmanas vuxna att uppmärksamma ett allvarligt problem bland ungdomar som kanske inte är uppenbart ur ett vuxenperspektiv, och som visar på ett frö till en strävan att förstå barns perspektiv.¹⁰

5.2 Exempel och analys på olika ansatser i skriftserien

I det här avsnittet ges exempel på olika ansatser i skriftserien. Exempelen ges, med ett undantag, i kronologisk ordning. Undantaget visar att det finns en överlappning över tid mellan de olika forskningsansatserna. Analysen finns att läsa i sin helhet i uppsatsens bilaga.

5.2.1 Forskarens objekt som objekt

I CBK:s skriftserie nr 2, *Självmod som problemlösning* (1982), menar författaren och barnbibliotekarien Birgitta Lindstam, att barn och ungdomar i högre grad än andra grupper tar intryck av vad de läser. Hennes syfte med skriften är att uppmärksamma vuxenvärlden på faran med det allt vanligare temat av självmord i barn- och

---

⁹ Elly Pettersson/Birgit Wård, "Barns lektraditioner", i *Barns Fritidsvanor*, red. Eva-Lis Bjurman, CBK:s skriftserie nr 1 (Stockholm: Akademi Litteratur, 1983), s. 89.

¹⁰ Birgitta Lindstam, *Självmod som problemlösning*, CBK:s skriftserie nr 2 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1982), ur förord.

ungdomslitteraturen, och att de unga läsarna riskerar att lämnas ensamma med sin läsupplevelse.¹¹ Lindstam har ett tydligt barnperspektiv eftersom hon strävar efter att förstå barns upplevelser, och vill uppmärksamma vuxna på ett problem som kanske inte är uppenbart ur ett vuxenperspektiv. Däremot har hon inte sökt svaren hos ungdomarna själva, och har fokus på barn- och ungdomars sårbarhet. Det tyder på att Lindstam bedrivit barnet som objekt-forskning.

5.2.2 Forskarens objekt som objekt/subjekt

I CBK:s skriftserie nr 28, *Barnens rum* (1998), ser författarna barnet som objekt/subjekt;

John Sjöström säger sig vilja undvika det vuxna perspektivet på rum för barn, men i brist på ett systematiskt sammanställt material återvänder han till sin egen barndom, hänvisad till sina egna minnen, och ger därför ändå ett vuxenperspektiv, om än på sin egen barndom.

Ann Skantze menar att vi endast glimtvis kan förstå barns värld men om vi lyssnar på barnen kan vi upptäcka nya aspekter i vårt eget sätt att uppfatta verkligheten. För att få barns perspektiv på sin miljö gjorde hon empiriska studier och samlade in uppsatser som barnen skrev om en vanlig skoldag, alltså innanför barns givna sammanhang, där hon intervjuade och gjorde fältobservationer.

I Maria Nordströms empiriska undersökning fick barn skriva uppsatser i syfte att se om det fanns ett utvecklingspsykologiskt mönster (fokus på barns utveckling) som kunde identifieras.

Gunilla Lundahl skriver om barns behov av arkitektur, ur ett barns perspektiv.

Solvej Fridell undersöker lämpliga miljöer för ett barnsjukhus. På sidan 80 står det om Karolinska Sjukhusets nya barnavdelning, att föräldrar och personal haft barnen i åtanke när de valt bort Disney, hamburgare, tv, och istället antagit att Carl Larsson-blått, och upplevelserum skulle tilltala dem mer. De vill premiera ”goda sinnesupplevelser”, men det är oklart om de är medvetna om det är för deras egna goda sinnesupplevelser som de väljer bort Disney och hamburgare, eller om de gör det för att de *tror* att barnens uppfattning av vad som är goda sinnesupplevelser för *dem*, liknar deras.

---

¹¹ Lindstam 1982, *Självord som problemlösning*, ur förord.

Sven G. Hartman skriver om barns kosmologi, om små barns perspektiv på det stora rummet universum. Han vill varna för misstaget att förväxla barnets förmåga att uppleva, känna och reflektera, med deras förmåga att uttrycka och formulera sina upplevelser, känslor och reaktioner. Barns livsfrågor uppstår enligt Hartman av barns erfarenheter, och bör inte kopplas ihop med barns utvecklingsstadier i första hand. Hartman utgör ett undantag i skriften, och kan närmast säga bedriva barnet som social aktör-forskning.¹²

5.2.3 Forskarens objekt som subjekt

I CBK:s skriftserie nr 9, *Barn och byggd miljö* (1987), har författarna fokus på barns utvecklingsstadier och avgränsade miljöer undersöks.

Louise Gaunt undersöker närmiljöns betydelse för barns kunskapsuppbyggnad. Inga barn involverades i studien.

Pia Björklid utgår från barns betraktelser i sin studie där hon med ett utvecklings-ekologiskt synsätt undersöker barn-miljö-samspel.

Lars Ågren frågar sig vad som är bra för barnen i ett särskilt kollektiv (avgränsning), och har både barn och vuxna i underlaget.

Ann Skantze undersöker hur skolans arkitektur och fysiska miljö samspekar med barnens utveckling och önskar se det ur ett elevperspektiv. Elever finns i underlaget.

Arne Modig lyfter skillnaden mellan barns behov, ”det önskade”, och andras uppfattning av barns behov ”det önskvärda”, i syfte att planera bebyggelse utifrån barns egna behov. Till projektet knöts en expertgrupp med särskilda erfarenheter av barn och barns miljö, men inga barn tillfrågades, vilket möjligtvis bidragit till att vuxnas egna behov och det önskvärda i slutändan utformat bebyggelsen.¹³

---

¹² John Sjöström, ”Barnens rum”, s. 7-12; Ann Skantze, ”Barns rum som möjlighetsrum”, s. 13-20; Maria Nordström, ”Hur skapar barn sina rumsföreställningar?”, s. 21-35; Gunilla Lundahl, ”Barns behov av arkitektur”, s. 37-50; Solvej Fridell, ”Vårdmål och verklighet”, s. 63-82; Sven G. Hartman, ”Små barn i det stora rummet. Om barns kosmologi”, s. 97-106, i *Barnens rum*, red. Gunnar Berfeldt, CBK:s skriftserie nr 28 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1998).

¹³ Louise Gaunt, ”Kan barn begripa bebyggelse? Om närmiljöns betydelse för barns kunskapsuppbyggnad”, s. 5-19; Pia Björklid, ”Ett utvecklingspsykologiskt synsätt på barn-miljö-samspel”, s. 32-42; Lars Ågren, ”Barnen i staden”, s. 43-54; Ann Skantze, ”Elevaspekter på skolmiljö”, s. 55-64; Arne Modig, ”Förbättring av barns och ungdomars miljö – det önskade eller det önskvärda?”, s. 65-70, i *Barn och byggd miljö*, red. Gunnar Berfeldt, CBK:s skriftserie nr 9 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1986).

5.2.4 Forskarens objekt som subjekt/social aktör

I CBK:s skriftserie nr 18, *Barn som filosofer* (1991), ser författarna filosofi för barn som ett medel för barns utveckling och kan därför sägas se barn som subjekt. De filosofiska frågorna däremot söker svar på barns ontologiska uppfattning, och är av den art att de lika gärna kan ställas till vuxna, vilket pekar på att de ser barn som sociala aktörer.

Ragnar Ohlsson utgår från Piagets utvecklingsperspektiv och testar om barn har nytta av ämnet filosofi genom undervisning/samtal.

Ola Halldén förespråkar filosofi som ett nytt ämne i skolan i syfte att utveckla barnens förmågor.

Författarna har lett och tolkat innebörden i de samtal de haft med barnen, och varit intresserade av barns perspektiv.¹⁴

5.2.5 Forskarens objekt som social aktör

I CBK:s skriftserie nr 36, *Barns smak – om barn och estetik* (2004), ser författarna barn som sociala aktörer och temat analyseras ur ett barn- respektive vuxenperspektiv; Karin Helander skriver om det vanliga med vuxnas tolkningsföreträde och vill undersöka barns egna upplevelser av teater. Hon är medveten om faktorer som kan komma att påverka hennes receptionsstudier på barn och ungdomar, vilket tyder på ett barnperspektiv. Hon undviker att se på barn som begrepp utan tar hänsyn till individuella skillnader mellan dem, som till exempel social grupptillhörighet, kön, ålder och så vidare.

Ulrika Sjöberg skriver om barns möte med elektronisk text och belyser därmed en ny arena där barn vistas.

Beth Juncker frågar sig om det pågår ett paradigmskifte i barnsynen, där barn ses som subjekt och jämföras med vuxna.¹⁵

---

¹⁴ Ragnar Ohlsson, "Filosofi – är det något för barn", s. 7-17; Ola Halldén, "Barnens filosoferande", s. 59-74, i *Barn som filosofer*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 18 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1991).

¹⁵ Karin Helander, "Det var roligt när mamman grät", s. 85-102; Ulrika Sjöberg, "Barns möte med elektronisk text", s. 133-148; Beth Juncker, "Gab – det er kedeligt!", s. 169-180, i *Barns smak. Om barn och estetik*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 36 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2004).

5.2.6 Forskarens objekt som deltagare/medverkande

I CBK:s skriftserie nr 48, *Synas, höras, finnas – plats för barnkultur!* (2015) finner vi den fjärde ansatsen, barnet som deltagande/medverkande, där barnkulturen syns, hörs och ges utrymme på både vedertagna och helt nya arenor;

Anna Larsson undersöker om skolgården verkligen kan sägas vara barnens rum och ifrågasätter därmed barns givna sammanhang.

Johanna Sjöberg diskuterar hur reklam smygs in i barntidningar, hur barn görs till en del av konsumtionskulturen och uppmuntras till att vara konsumenter, och visar med sin forskning att barn i allra högsta grad är sociala aktörer.¹⁶

Elza Dunkels skriver om vuxenvärldens problem att hantera flickors nätanvändning och "[...] analyserar utifrån ett maktperspektiv hur flickors agerande på nätet bemöts. Hon använder sig av begreppet juvenism – ett sätt att identifiera diskriminering där unga beskrivs på ett generaliserande och klichéartat sätt."¹⁷

Jacob Kimwall diskuterar hur föreställningar om relation mellan ålder och graffiti gestaltas i bild och texter, och studerar därmed barn utifrån en ny arena.

Eva-Johanna Isestig beskriver en förstudie där den övergripande visionen är att utforma platser som barnen (medskapande och delaktiga) kan uppleva som sina egna och inte bara något som de vuxna har gett dem: barns rätt till en plats i designprocessen och barns egna perspektiv i sitt arbete.

Manilla Ernst belyser barns tankar och uppfattningar om rasism, fördomar, romer, rättigheter m.m. och som ingår i "SOS romer – ett projekt om attitydförändring".¹⁸

---

¹⁶ Anna Larsson, "Skolgården – barnens rum?", s. 11-20; Johanna Sjöberg, "Att göra reklam till barn", s. 21-39, i *Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!*, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 48 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2015).

¹⁷ Karin Helander, *Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!*, 2015, ur förord.

¹⁸ Elza Dunkels, "Osynliga flickan. I skärningspunkten mellan kön, ålder och nätet", s. 40-50; Jacob Kimwall, "Graffiti från ungdomskultur till folkkultur", s. 51-77; Eva-Johanna Isestig, "Barns rätt till en plats i designprocessen", s. 78-89; Manilla Ernst, "SOS Romer. Barns tankar om attityder, fördomar och rasism", s. 97-112, i *Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!* 2015.

6 Diskussion

6.1 Barnsynsdiskurs

Den franske sociologen Emile Dürkheim (1858-1917) myntade begreppet *samhällsmedvetande*, som är analogt med vad vi idag benämner social konstruktion. Dürkheim beskriver det som en mentalitet som bärs upp av ett kollektiv, av delar eller av hela samhällen, och som skiftar över tid i sitt innehåll på grund av historiska och sociala företeelser. Den enskilde individen är i de flesta fall omedveten om att den har en viss mentalitet och riskerar att missta den för att vara *naturlig*, det vill säga oberoende av sin kulturella kontext och prägling.¹⁹

Analysen i den här studien kan förstås som att vår kollektiva syn på barn håller på att omformuleras, och det finns anledning att fråga sig om ett paradigmskifte tagit form under 1990-talet. En vidare förståelse av hur vuxnas begrepp av barn skiftat över tid får vi av ett längre historiskt perspektiv. Innehållet i vår sociala konstruktion av barn har visserligen varierat historiskt men den genomgående uppfattningen har varit att barn är *becomings*, med andra ord ännu inte fullt utvecklade människor. I en forskningsrapport om barndomens historia av Anne Banér står det att Aristoteles möjligtvis är en av dem som påverkat barnbegreppet långt in på 1800-talet med sin lära om potentialitet och aktualitet.²⁰ Aristoteles teori om förändring i den här kontexten innebär att barn är en substans (människa) med en *aktualitet*, men som med sin inneboende kraft kan bli en *potentialitet*, det vill säga vuxen, om barnet genomgår en accidentell förändring (växer).²¹ Men redan Platon såg barnet (eleven) som *blivande*, vilken genom studier leds ut ur *blivandets värld*.²²

Även om det historiskt funnits parallella mer pragmatiska syner på barn så påverkade dessa filosofer, liksom dem hos efterföljande generationer, sin samtids barnsyn med sina teorier. Barnkulturforskaren Barbro Johansson har delat in dessa sätt att se på barn

---

¹⁹ Bo Dahlin, ”Barnet i samhällsmedvetandet. Några reflektioner utifrån Ariés, de Mause och vår tids diskurser om barn”, i *Barnet i historien*, red. Gösta Schotte, Forskningsrapport 98:2 (Karlstad: Centrum för historisk-filosofisk forskning, 1998), s. 38.

²⁰ Anne Banér, ”Barndomens historia speglad i bildkonsten. Ett kulturhistoriskt perspektiv”, i *Barnet i historien* 1998, s. 4.

²¹ Anthony Kenny, *Västerlandets filosofi* (Stockholm: Bokförlaget Thales, 2009), s. 132.

²² Kenny, *Västerlandets filosofi*, s. 85.

och barndom i åtta olika diskurser: Från Bibeln kommer det av arvsynd tyngda *onda barnet* som måste frälsas, vilket gjordes med aga och/eller dop. Under 1400-1500-talet skulle *framtidsbarnet* leda samhället in i framtiden, enligt den nederländske humanisten Erasmus av Rotterdam, och manade fäder att fostra sina barn till det som krävdes för det. Upplysningsfilosofen John Locke beskrev i sin tur barnet som *tabula rasa*, ett oskrivet blad som skulle fyllas med lämpligt innehåll. Det *oskuldsfulla, goda barnet* dyker upp under Romantiken, då barn ansågs stå närmast Gud, som små änglar. Jean-Jaques Rousseau framhäver på 1700-talet det *naturliga barnet*, som har en inneboende kraft som vuxna inte får hindra, utan endast bör bana väg inför. Det *sårbara* barnet uppstår enligt Barbro Johansson i mitten av 1800-talet, då fattiga och föräldralösa barn ses som offer som behöver skyddas mot vanvård. År 1900 gav samhällsdebattören Ellen Key ut boken *Barnets århundrade* som en stridsskrift mot de villkor som barn levde under. Hon varnade för barnets rätt och möjlighet att få utveckla sig, och synen på barnet som det *kompetenta* barnet mognade fram.²³

I modern tid följer sedan en rad åtgärder som förbättrat barns villkor i Sverige: År 1950 blev det förbjudet för lärare att aga sina elever. 1971 bildades föreningen BRIS (barnens rätt i samhället), barnomsorgen byggdes ut och barnen började ses som samhällets framtidshopp.²⁴ År 1979 kom lagen mot barnaga. År 1989 antog FN Konventionen om barns rättigheter, ratificerad av Sverige 1990 och en barnombudsman instiftades. År 2010 får vi en ny skollag och år 2015 en patientlag. Ett exempel på hur barnrättskonventionen reflekteras i de lagarna kan ges ur konventionens tredje och tolfte artikel. De anger att barnets bästa ska komma i främsta rummet, och lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och att få dem beaktade i alla frågor som rör hen. För barnen innebär lagarna i praktiken att de ska ha möjlighet att påverka det egna skolarbetet eller den egna vården.²⁵

---

²³ Margareta Rönnberg, "Nya medier"- men samma gamla barnkultur?
<http://www.hig.se/download/18.2ca6b1a4132473568408000582/1353630731492/Nya+medier.pdf> [hämtad 8/5 2016].

eller UR Skolas programserie: www.urskola.se/Produkter/169449-nar-barnet-blev-barn-Det-kompetenta-barnet [hämtad 8/5 2016].

²⁴ Dahlin 1998, s. 47.

²⁵ Skolverket.se

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/sju-timmar-om/delaktighet-och-inflytande/barns-och-elevers-delaktighet-och-inflytande-1.214725> [hämtad 31/5 2016].

Rättighetsfokus.se

Dessa åtgärder bidrog möjligtvis till, och/eller kan ses som ett möjligt utslag av vår tids norm *barnet med speciella rättigheter*: ”Barn är inte bara barn, med särskilda behov och rättigheter, de är också medborgare, med medborgerliga rättigheter, som yttrandefrihet, tankefrihet och rätt att bli lyssnade på och ha inflytande över frågor som berör dem (www.bo.se).”²⁶

I en intervju i *Pedagogiska Magasinet*, ”Barnets väg från periferi till centrum”, hävdar barndomsforskaren Bengt Sandin att den nya barnsynen innebär att barndomen, som länge setts som en förberedelse för livet, numera *är* livet. Sandin menar att dagens barnsyn genomgått en mognadsprocess och tillägger att den nu nått sin fulla potential. Det framstår dock som motsägelsefullt att han i artikeln säger att han är övertygad om att den nya förändrade barnsynen har kommit för att stanna, samtidigt som han hävdar att den är en samhällelig effekt, vilken senare ju bevisligen är stadd i förändring. Sandin menar i artikeln att vår barnsyn närmat sig synen på vuxna; att barn kommit att räknas som samhällsmedborgare och därför nått fram till den status de alltid borde ha haft. Men det resonemanget innebär att vi i så fall har närmat oss tron att vår syn på barn är naturgiven och inte skapad av våra kulturella uppfattningar och seder. Artikelförfattaren Leif Mathiasson inleder sin artikel med orden ”Det är lätt att ta sin egen tids syn på barn och barndom för given.” Det bör måhända inte bara förstås i förhållande till att barnsynen skiftat historiskt, att den sett annorlunda ut tidigare än vad den gör idag, vilket, som jag förstår, är vad författaren syftar på, utan även ses som en uppmaning till att vi inte bör ta vår tids barnsyn för given heller.²⁷

6.2 Barnsyn och forskningsetik

Barnkulturforskaren Margareta Aspán lyfter i sin artikel *Barndomsforskning* hur forskarens barnsyn påverkar valen av forskningsfrågor men även hur den speglar studiens etiska ställningstaganden.²⁸ Tendensen som går att skönja inom forskning med barn, där barnet som deltagare/medverkande ersatt barnet som objekt, kan enligt Aspán

---

<http://www.rattighetsfokus.se/wp-content/uploads/2012/10/Barnkonventionen-och-den-nya-skollagen.pdf> [hämtad 1/6 2016].

Rättighetsfokus.se <http://www.rattighetsfokus.se/wp-content/uploads/2014/12/Barnets-rattigheter-i-patientlagen-från-och-med-1-januari-2015.pdf> [hämtad 1/6 2016].

²⁶ Johansson 2009, s.16.

²⁷ Mathiasson 2013.

²⁸ Aspán, ”Barndomsforskning” 2015, sid 10.

tolkas som att en ny etisk ansats blivit norm. I den ansatsen kategoriserar forskaren inte på förhand, utan har en mer förutsättningslös inställning, där det ibland är barnen som leder forskningen in i oanade banor. En etisk ansats förutsätter möjligtvis att forskaren *önskat* respektera barnen. En annan möjlig tolkning utifrån mina resultat utifrån närläsning av CBK:s serie och med min förförståelse, är att forskningen metoder utvecklats på senare tid och nu utgår från färre förutfattade meningar, i syfte att säkerställa ytterligare kunskap. Men FN:s konvention om barns rättigheter, som reflekteras både i skollagen och patientlagen som beskrivits ovan, bör ha bidragit till en ändrad barnsyn även inom barnkulturforskning, vilket lett till en strävan efter en mer etisk forskningsansats inom det ämnesområdet. Och samtidigt som det innebär att barns integritet respekteras, så leder det även till mer kunskap om barn.

I förordet till CBK:s skriftserie nr 46, *Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen* (2013), står det att dagens barnkulturforskning använder nyckelbegrepp som delaktighet, inflytande och barnperspektiv/barns perspektiv i sina studier. I antologin diskuteras huruvida barns röster får komma till tals och höras, hur vuxenvärlden lyssnar, hanterar och tolkar barns utsagor. Det nya etiska förhållningssättet kan ges som ett exempel ur verkligheten där forskaren är mån om att barnet blir respekterat. Barbro Johansson visar i sin artikel hur barns aktiva medverkan kan tillföra ny kunskap om barn och barndom, *samtidigt* som barns rätt till angelägen forskning som främjar deras intressen kan tillgodoses, vilket talar för att forskningsansatsens syfte inte bara är att uppnå en hållbar forskning utan även att respektera barnet.²⁹

Av det nya paradigmet av barnsyn följer, enligt Alan Prout och Allison James, att det vid etiska ställningstaganden i sociala studier av barn bör tas hänsyn till följande: För det första: begreppet barn bör förstås som en social konstruktion. Det naturliga i den konstruktionen är att människor i yngre ålder är biologiskt omogna, emedan resten av modellen är en kollektivt skapad tankemodell och varierar därför beroende på det samhälle som den formuleras i.

---

²⁹ Barbro Johansson, ”Att involvera barn i forskning”, i *Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen*, red. Karin Helander, CBK:s skriftserienr 46 (Stockholm: Stockholms universitets förlag, 2013), s. 202-214.

För det andra: *barn* kan inte stå som helt ensam variabel i en social analys utan måste knytas till variabler som exempelvis kön, ålder, klasstillhörighet, etnicitet och så vidare. I praktiken innebär det att samma forskningsregler som är självklara vid sociala studier av vuxna åtföljs vid motsvarande studier av barn.

För det tredje: barn och barns relationer och kulturella yttringar är värda att studeras i sin egen rätt, och inte bara för hur de ses på av vuxna. Det vill säga att man ser barn som aktivt involverade i sina egna sociala liv, för dem som finns runtomkring dem och i samhället. För forskningen innebär det att etnografiska metoder är att föredra då barns egen röst direkt når fram, till skillnad mot forskning som har experiment eller kartläggningar som metod.³⁰

Idag utgår barnkulturforskare allt oftare från att barn är jämlika vuxna. Men en risk med att oreflekterat ta den barnsynen för given, även om den är en uppdaterad version och ses som mer rättvis än den förra, och tillämpa den inom forskning är, enligt Barbro Johansson, att det kanske inte alltid är så att barn i praktiken är jämlika vuxna. Det är en sak att sträva efter jämlikhet mellan barn och vuxna, men när den inte finns där bör man medvetandegöra asymmetrin. Forskning om barn, respektive forskning om vuxna, skiljer sig åt i vissa aspekter, i andra inte, och om det inte uppmärksammas kan det få negativa konsekvenser för forskningen.³¹

För att det nya paradigmet ska kunna implementeras i forskningen så behöver de bakomliggande maktförhållandena mellan barn och vuxna synliggöras, där barn är underordnade vuxna. Ett sätt att minska den sociala distansen mellan forskare och barn är att låta barn bli deltagare i forskningsprocessen och kontrollera delar av den.³² Ett exempel på det ger Eva-Johanna Isestig, i sin förstudie där hon önskat utforma platser som barnen, medskapande och delaktiga, själva skapar och inte bara tilldelas. Forskningsansatsen bygger på barns rätt till en plats i denna designprocess, där barns egna perspektiv varit en viktig ingrediens i arbetet. Isestig värjer sig dock mot att det är

---

³⁰ Alan Prout & Allison James, *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*, red. Allison James och Alan Prout (UK/USA: The Falmer Press, 1990), s. 3-5.

³¹ Aspán, "Barndomsforskning" 2015, s 17.

³² Aspán, "Barndomsforskning" 2015, s. 15.

en fråga om att överlåta makt till barnen, som de enligt henne inte är intresserade av, snarare att de i större utsträckning får delta i den demokratiska processen.³³

När vuxna uttrycker sig på så vis att man ämnar *överlåta* makt till barn, eller låta barn *få* delta i en demokrati, så visar det på en ovilja hos vuxna att dela på makten, enligt barnkulturforskaren Margareta Rönnerberg. Hon vill med det sätta fingret på en omedveten maktrelation mellan barn och vuxna, där vuxna har makten att fördela makten: "[...] Symptomatiskt är emellertid det självcentrerade vuxna perspektivet. Barn borde inte alls "få" en röst, utan ha den självklara rätten att "göra" sin röst hörd. [...]"³⁴

6.3 Foucaults diskursteori

I *Diskursens ordning* beskriver filosofen Michel Foucault sin teori om hur språk och makt förhåller sig till varandra. Foucault menar att det finns ett tredelat system av utestängning i samhället som bygger på: *det förbjudna ordet*, *avskiljandet av vansinnet* och *viljan till sanning*. Systemet bestämmer vem och vad som får höras i ett samhälle och påverkar diskurser negativt.³⁵ Inom barnkulturforskning används begreppet *gatekeepers* eller "de ständiga grindvakterna" som syftar på exempelvis föräldrar, institutioner eller professionella som bevakar det systemet.³⁶

Här används Foucaults teori för att ge en annan dimension till barnkulturforskningens tendenser. Enligt dessa principer kan vuxnas behov av kontroll, en överlägsen barnsyn och en tongivande diskurs kopplas till makt.

Det förbjudna ordet är en utestängningsprincip som innebär att ett samhälle inte låter vem som helst få höras, på grund av diverse maktintressen. Om Foucaults hypotes appliceras på diskursen om barnsyn så innebär det att vuxna kontrollerar barn utifrån sin barnsyn och hindrar dem från att komma till tals, för att behålla sin makt.

---

³³ Eva-Johanna Isesteg, "Barns rätt till en plats i designprocessen", i *Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!* 2015, s. 78-96.

³⁴ Margareta Rönnerberg, *Barns rätt till sin röst. Om de yngstas politiska och kommunikativa rättigheter* (Visby: Filmförlaget Margareta Rönnerberg, 2014), s. 13. Rönnerberg är filmvetenskap med inriktning mot barnkultur och medier.

³⁵ Michel Foucault, *Diskursens ordning*, red. Brutus Östling, Moderna franska tänkare 15 (Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag, Symposion, 1993), s. 14.

³⁶ Aspán, s. 23.

Bengt Sandin menar att det finns en koppling mellan vuxnas sociala konstruktioner av barn och deras behov av att kontrollera barn, vilket är en form av maktutövning. Det *goda barnet* är då det kontrollerbara barnet, som formats av vuxna (fäder) genom fostran, medan däremot det *onda barnet*, *slyngeln* och *problembarnet* är det barn som inte motsvarar det förväntade av vuxna och som inte är lika kontrollerbart.³⁷

De senaste årtiondenas ändrade barnsyn och fokus på barn, där barn syns komma till tals i större utsträckning, ser ut att spegla den omständigheten att vuxna lättat på sina behov av kontroll av barn. Men enligt Foucaults diskursteori så innebär inte all denna uppmärksamhet att uppdelningen av makt är utplånad, utan bara att den arbetar annorlunda: "[...] enligt andra riktlinjer, genom nya institutioner och med effekter som inte är desamma som förr."³⁸ Margareta Rönnberg bekräftar indirekt Foucaults teori när hon hävdar att:

[...] talet om "Barnkonventionen" så väl som om talet om behovet av "barns deltagande" har blivit konventionellt. Med andra ord "god sed", snarare än resultatet av en solidarisk barnsyn, och föga djupgående. Det har till och med ibland kanske mer främjat vuxnas yrkeskarriär, än gynnat barnen.³⁹

Enligt Rönnberg och Foucault är det alltså troligt att de vuxnas utestängning av barnen i någon mån fortfarande pågår, att den bara till synes satts ur spel.

Avskiljandet av vansinnet (från förnuftet) är en andra utestängningsprincip som ingår i Foucaults system, där dåren är den i samhället som historiskt aldrig fått komma till tals. Synen på den oförnuftige dåren kan jämföras med synen på det oförnuftiga barnet vars diskurs hållits utanför den övriga, förnuftiga delen av samhället. Till råga på detta har barnet, liksom dårens, ofta romantiserats:

Det är egendomligt att konstatera hur man under århundraden i Europa antingen inte alls lyssnat på den vansinniges tal, eller om man lyssnat, uppfattat det som sanningens tal. Antingen föll det i tomma intet – förkastades i samma ögonblick som det uttalats – eller också uttydde man ur det ett naivt eller listigt förnuft, ett

---

³⁷ Mathiasson 2013.

³⁸ Foucault 1993, s. 10.

³⁹ Rönnberg 2014, s. 170.

mer förnuftigt förnuft än det förnuftigas. Hur som helst, oavsett om det uteslöts eller i hemlighet försågs med förnuft, existerade det i strikt mening inte.⁴⁰

Genom barnet som objektforskning har vuxna ett tolkningsföretråde i de frågor som rör barn, även i de studier som önskat undersöka barns egna erfarenheter. Som diskuterats ovan kan det bero på att man önskar skydda de förment ömtåliga barnen eller inte anser att de är tillräckligt kompetenta som informanter. Det kan även bero på att det ingår i forskarens upplevda roll att vara specialist på det hen forskar om, här exempelvis vilka behov barn har, och att forskaren därför tar för givet att hen vet bäst.⁴¹ Med Foucaults system och avskiljandet av vansinnet tillkommer en ytterligare möjlig förklaring till varför barn inte får komma till tals. Det visar att det finns ett maktintresse hos vuxna som är kopplat till en mer eller mindre omedveten barnsyn där barn ses som oförnuftiga och därför avskiljs från de vuxna.

Viljan till sanning är ett tredje system för utestängning enligt Foucault, där uppdelningen beror på ett ”historiskt, modifierbart och institutionellt tvingande system”, som styr vår strävan efter kunskap.⁴² Inom barnkulturforskning kan detta betyda att viljan till sanning styrs av ”god sed” som Rönnerberg uttryckt, eller för att det är önskvärt ur politisk synpunkt. Foucault menar att samhället via institutioner utgör en hindrande makt över alternativa diskursformer och på så vis väljer vilken sanning som får företräde framför en annan.

För att motverka dessa tre utestängningsmekanismer så föreslår Foucault, liksom Prout och James ovan, några riktlinjer som ställer särskilda krav på metoden:

*Omkastningsprincipen, Diskontinuitetsprincipen, Specificitetsprincipen och Exterioritetsregeln;*⁴³ Principerna innebär i min tolkning, och i denna studies kontext, att forskaren först måste bli varse gallringssystemet och göra en kritisk analys av maktuppdelningen. Med ett normkritiskt perspektiv blottläggs då de diskurser som tidigare haft monopol på sanningen, och alternativa perspektiv undersöks, exempelvis barns perspektiv, eftersom det är en grupp i maktuppdelningen vars röst det

---

⁴⁰ Foucault 1993, s. 9.

⁴¹ Birgitta Qvarsell, ”Etik i barnrelaterad pedagogisk forskning och praktik. Som en fråga om respekt”, i *Den problematiska etiken* 2015, s. 44.

⁴² Foucault 1993, s. 11.

⁴³ Foucault 1993, s 36-38.

traditionellt inte lyssnats till. Avslutningsvis kan Foucaults riktlinjer för metoder sägas utgöra grundidén till begreppet *barnism*⁴⁴, vars barnsyn innebär att barnet är en person med rätt att komma till tals.

---

⁴⁴ ”Barnism – bildat analogt med feminism – är en metodologi, teori och politisk ideologi om barndom och barns syn på relationen barn-vuxna som öppet syftar till samhällsförändring” (Margareta Rönnberg).

Se: <http://barnisten.blogspot.se/p/begrepp.html> [hämtad 11/5 2016].

7 Sammanfattning

Uppsatsens kvantitativa del undersökte om det fanns en tendens i CBK:s skriftserie och fann en historisk skiftning i valet av teman, forskningsfrågor och perspektiv.

Den övergripande tendensen visar att forskningens ansatser gått från att *beskåda* barnets fysiska och psykiska utveckling och därmed indirekt söka kunskap om barnperspektivet, till att *lyssna* till barnet direkt i en strävan att förstå barnets perspektiv. Tendensen visar även att forskningens fokus flyttats från att undersöka hur barnet erfar sin värld i sina givna sammanhang, till att undersöka barnets förståelse av sina egna sociala världar.

Den kvalitativa delen analyserade resultatet och fann att tendensen möjligtvis kan förklaras med att forskarens grundläggande barnsyn, det vill säga vilken tankemodell eller social konstruktion som forskaren varit styrd av och som påverkat forskningen, har förändrats under de trettio åren som skriftserien publicerats.

De fyra överlappande ansatserna forskarna tagit över tidsspannet år 1982-2016, avseende barnsyn, enligt denna studies metod, har gått från att betrakta barn som objekt, till subjekt, till sociala aktörer och till deltagare/medverkande.

I diskussionen belystes hur innehållet i den sociala konstruktionen av barn varierat historiskt. Den genomgående uppfattningen har varit att barn utgör becoming och har setts på som mindre vetande. Det nya paradigmet innebär att det numera är norm att se barn som beings, som kompetenta personer med rätt att komma till tals.

Av paradigmet följer vidare, enligt studien, att det vid ett etiskt förhållningssätt i sociala studier av barn bör tas hänsyn till följande:

1. Begreppet barn bör förstås som en social konstruktion.
2. Barn bör studeras efter flera variabler.
3. Barn och barns relationer och kulturella yttringar är värda att studeras i sin egen rätt, och som aktivt involverade i sina egna sociala liv.

4. Barn bör användas som informanter, få hålla en dialog med forskaren ifråga och delta i forskningsprocessen, för att nå förståelse för barns perspektiv, som vanligtvis, medvetet eller omedvetet, gallras bort.

Avslutningsvis användes Foucaults teori om ett tredelat system av utestängning i samhället som bygger på: *det förbjudna ordet, avskiljandet av vansinnet och viljan till sanning*. Enligt dessa principer kan vuxnas behov av kontroll, en överlägsen barnsyn och en tongivande diskurs kopplas till makt.

Referenser

Tryckta källor

"Allt blir en vara". Barn, kultur och konsumtion, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 42 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2009).

Barnens rum, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 28 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1998).

Barnkultur i skilda världar, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 38 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2006).

Barn och byggd miljö, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 9 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1986).

Barns fritidsvanor, red. Eva-Lis Bjurman, CBK:s skriftserie nr 1 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1983).

Barn som filosofer, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 18 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1991).

Barns smak. Om barn och estetik, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 36 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2004).

Mycket väl godkänd. Vad är kvalitet i barnkulturen?, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 47 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2014).

Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 46 (Stockholm: Stockholms universitets förlag, 2013).

Självbordet som problemlösning, Birgitta Lindstam, CBK:s skriftserie nr 2 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1982).

Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 48 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2015).

Litteratur

Algulin, Ingemar och Olsson, Bernt, *Litteraturens historia i Världen*, red. Torkel Stålmärck
(Stockholm: Norstedts Akademiska förlag, 2005).

Aspán, Margareta, ”Barndomsforskning. Om barnsyn, forskningsfrågor och etiska ställningstaganden”, i *Den problematiska etiken. Om barnsyn i forskning och praktik*, red. Birgitta Qvarsell, Catharina Hällström och Annika Wallin
(Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2015), s. 9-29.

Banér, Anne, ”Barndomens historia speglad i bildkonsten. Ett kulturhistoriskt perspektiv”, i *Barnet i historien*, red. Gösta Schotte.
CHF - Centrum för historisk-filosofisk forskning. Forskningsrapport 98:2, Samhällsvetenskap
(Karlstad: Högskoletryckeriet, 1998), s. 4-19.

Dahlin, Bo, ”Barnet i samhällsmedvetandet. Några reflektioner utifrån Ariés, de Mause och vår tids diskurser om barn”, i *Barnet i historien*, red. Gösta Schotte.
CHF - Centrum för historisk-filosofisk forskning. Forskningsrapport 98:2, Samhällsvetenskap
(Karlstad: Högskoletryckeriet, 1998), s. 38-51.

Foucault, Michel, *Diskursens ordning* (översättning: Mats Rosengren), red. Brutus Östling, Moderna franska tänkare 15
(Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag, Symposion, 1993).

Halldén, Gunilla, ”Barndomsbegreppet som tidsspegel”, i *Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv*, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 43
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 2010).

James, Allison & Prout Alan, *Constructing and Reconstructing Childhood: Contemporary Issues in the Sociological Study of Childhood*, red. Allison James och Alan Prout
(Hampshire (UK), Bristol (USA): The Falmer Press, 1990).

Kenny, Anthony, *Västerlandets filosofi* (översättning: Jim Jakobsson)
(Stockholm: Bokförlaget Thales, 2009).

Qvarsell, Birgitta, ”Etik i barnrelaterad forskning och praktik. Som en fråga om respekt”, i *Den problematiska etiken. Om barnsyn i forskning och praktik*, red. Birgitta Qvarsell, Catharina Hällström och Annika Wallin
(Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB, 2015), s. 31- 48.

Rönnerberg, Margareta, *Barns rätt till sin röst. Om de yngstas politiska och kommunikativa rättigheter* (Visby: Filmförlaget Margareta Rönnerberg, 2014).

Övriga källor

Barnkulturprogrammet Stockholms Universitet
www.buv.su.se

Margareta Rönnerbergs barnistiska blogg. Om barnkultur och kulturprodukter för barn
www.barnisten.blogspot.se

Pedagogiska Magasinet
www.lararnasnyheter.se

Rättighetsfokus. Mänskliga rättigheter i Sverige.
www.rattighetsfokus.se

Skolverket
www.skolverket.se

UR Skola
www.urskola.se

Bilaga – Analysunderlag

Författarens anteckningar:

Centrum för barnkulturs skriftserie

1. *Barns fritidsvanor (1982)*

Tema: 8-åringars fritidsvanor (kartläggning)

Frågeställningar: Hur beroende är barnen av var de bor och vilken social bakgrund de har, när det gäller att utnyttja sin fritid på bästa sätt? Och hur inverkar den ökande segregationen på barnens fritidsvanor, leker man olika lekar beroende på var man bor?

Perspektiv: Barns perspektiv, etnografisk metod.

Min analys: Barnet som subjekt-forskning

De fem författarna har använt sig av snarlika, ostrukturerade intervjumetoder. De har låtit barn berätta fritt och sedan återgett dessa intervjuer med barnens egna ord, ibland dock något förkortade på grund av platsbrist. Studierna är gjorda i barns miljöer där författarna aktivt deltagit i barnens arbete och lekar, för att få en allmän uppfattning om barngruppen. I Britt-Louise Hollstedts slutsats nämns vuxenperspektivet som en brist, där de vuxna som intervjuas om sin egen barndoms fritid, naturligtvis gör det genom sina samlade erfarenheter.⁴⁵ Det tyder på att man varit medveten om perspektivproblemet. Barnen ses visserligen som kompetenta att medverka i forskningen utan att något fokus ligger på barnens förmågor eller mognad, men det är främst barns erfarenheter från givna sammanhang (skola, fritids, familjen) som undersöks vilket pekar på en syn på barn som subjekt.

I en av de fem uppsatsernas slutsatser konstateras det följande:

”Gemensamt för alla⁴⁶ barnen är att de är lika isolerade från de vuxnas arbetsliv och arbetsgemenskap. De lever på många sätt i ett barnreservat där de sysselsätts och övervakas i väntan på att de har en funktion att fylla i samhället.”⁴⁷ Forskarens analys är att barnen ses som objekt av samhället, i väntan på att tillåtas bli sociala aktörer.

---

⁴⁵ Se s. 62.

⁴⁶ Med ”alla” avses här de som författarna benämner arbetarbarn och borgarbarn.

⁴⁷ Ur ”Barns lektraditioner”, Elly Pettersson/Birgit Wård, s. 89.

2. *Självordet som problemlösning* (1982)

Tema: Självordet som problemlösning hos ungdomar.

Frågeställningar: Finns det ett samband mellan den ökande självmordsstatistiken bland barn och ungdomar, och att självmord dykt upp som ett nytt motiv i ungdomsböcker?

Perspektiv: Barnperspektiv.

Min analys: Barnet som objekt-forskning

Författaren och barnbibliotekarien Birgitta Lindstam menar att barn och ungdomar i högre grad än andra grupper tar intryck av vad de läser och hennes syfte med skriften är att uppmärksamma vuxenvärlden på faran med det allt vanligare temat av självmord i barn- och ungdomslitteraturen, och att de unga läsarna riskerar att lämnas ensamma med sin läsoplevelse.⁴⁸ Lindstam har ett tydligt barnperspektiv eftersom hon strävar efter att förstå barns upplevelser och vill uppmärksamma vuxna på ett problem som kanske inte är uppenbart ur ett vuxenperspektiv. Hon misstänker att det finns en korrelation mellan den ökade självmordsstatistiken hos ungdomar och de ökade inslagen av självmord i ungdomslitteraturen,⁴⁹ men hon har inte sökt svar hos ungdomarna själva och har fokus på barn- och ungdomars sårbarhet och kan därför sägas bedriva barnet som objekt-forskning.

3. *Pekbilder* (1982)

Tema: Pekbilder.

Frågeställningar: Hur bör pek-boken utformas och vad är dess syfte?

Perspektiv: Barns perspektiv. Kognitiv-, historisk-, psykologisk- och pedagogisk perspektiv.

Min analys: Barnet som subjekt-forskning

Författaren Stellan Ellboj utgår från barns betraktande av pek-bilder i sin skrift, vilket visar att barnet visserligen ses som subjekt men fokus ligger på barns kognitiva utveckling och är därför att betrakta som Barnet som subjekt-forskning. Han behandlar pek-boken från en rad utgångspunkter: historiskt: barnbildens utveckling under 1800-talet till moderna rön, via artikelreferat, förlags- och daghemsintervjuer till

---

⁴⁸ Ur förordet till *Självordet som problemlösning*.

⁴⁹ Ur inledningen till *Självordet som problemlösning*.

psykologiska och pedagogiska utvecklingsteorier. Ellboj sammanfattar att de pekböcker som ingår i hans studie, *inte* har den kognitivt utvecklingsmässiga förtjänst som tillverkare, pedagoger och kritiker antar. Den mest slående iakttagelsen menar han är differensen mellan deras antaganden och vad forskningen har kommit fram till.⁵⁰

4. *Förskolebarn ritat profil, hus och kub* (1983)

Tema: Barns ritade tolkningar av profil, hus och kub

Frågeställningar: Hur ser förhållandet ut mellan vad barnet uppfattar och vad barnet förmår att uttrycka? Man kan inte se om man inte förstår vad man ser. Vad är det barnet ser? Med flera frågor.

Perspektiv: Barns perspektiv och kognitivt perspektiv.

Min analys: Barnet som subjekt-forskning

Författaren Anna Heideken ger en kort översikt över vad som år 1983 nyligen var skrivet om barn och bildutveckling, och gör undersökningar med tvådimensionella linjeteckningar. Syftet med studien är att förstå hur barn, genom att rita av något på begäran, löser ett problem. En av Heidekens slutsatser är att ”det finns en tröghet när det gäller vår formella bildmässiga påverkan som antyder bland annat att vi inte låter oss påverkas av innehållet i de bilder vi alla utsätts för dagligen om vi inte är mogna eller på annat sätt är mottagliga för det”.⁵¹ Barnet är delaktigt i processen och Heideken har fokus på barnets förmågor och mognad och ser därför barnet som subjekt enligt den mall jag använder.

5. *Direction and sequence in Children's copying* (1983)

Ej hittad.

6. *Kreativitet och det förutsebara* (1985)

Tema: Barns kreativitet.

Frågeställningar: Använder barn sin kreativitet vid problemlösning? Med flera.

Perspektiv: Barns perspektiv. Kognitivt perspektiv.

---

⁵⁰ Se s. 46.

⁵¹ Se s. 70.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

I den här boken har författaren Anna Heideken låtit barn i åldrarna fyra till sex år kompletterat ofullständiga linjeteckningar och kommenterat sitt arbete. Hon ger läsaren synpunkter på barns kognitiva utveckling, problemlösningsprocesser och teorier om perception. Hypotesen för studien är att barn använder sin kreativitet vid problemlösningar och att kreativiteten är beroende av ett optimalt förhållande mellan förmågan till problemlösning och problemets omfattning. Barnen får här komma till tals men fokus är fortfarande på barns kognitiva utveckling, alltså barn som subjekt-syn.

7. Bilder för barn (1986)

Tema: Bilder för barn.

Frågeställningar: Hur påverkar det enorma, tillrättalagda bildskvalet barnen? Hinner de se och besinna?⁵², Vad händer med sekelskiftets idéer om konsten och barnen?⁵³ Skrifterna är, med vissa undantag, mer av berättande än undersökande karaktär och har därför få frågeställningar.

Perspektiv: Historisk-, estetisk-, pedagogisk- och varseblivningspsykologiskt perspektiv.

Analys: Innehåller inga sociala analyser.

Gunnar Berefelt ser överstimuleringen som ett hot mot barnen, ett centralt problem som måste bearbetas, gärna med en pedagogisk utgångspunkt (sid 25). Han menar att barns lust till estetiskt skapande måste främjas och att en allsidig kompetens utgör grunden för ”sans och insikt”. Berefelt har förmodligen inte haft för avsikt att involvera barnen i sin forskning (eller om det mer ska ses som en betraktelse) och det är osäkert vilken barnsyn han har. Möjligtvis objektsforskning.

Lena Johanson skriver om kontextens betydelse för 1800-talets bildproduktion för barn, och hur vårt sekels konstpedagogik använts som ett sätt att tolka barns fantasiliv och skönhetsbehov. Inga barn involveras på grund av forskningens art.

Detsamma gäller övriga artiklar, det är inte barn i sig som betraktas, inga sociala analyser.

---

⁵² Berefelt, sid 19.

⁵³ Se s. 54.

8. Barns bildskapande (1987)

Tema: Barns bildskapande

Frågeställningar: Carl Rollenhagen beskriver några inlärningstekniker (barn som lärande!) som stimulerar barns teckningsutveckling.

Anna Heideken redogör för Freemans sätt att fastställa barns mognadsstadier och att förklara symbolisk framställning.

Gunnar Berefelt undersöker hur pass tidigt, hur långt ner i ålder och utveckling man kan urskilja könsskillnader i små barns ”grafiska markeringar”.

Anders Linder gör ett studium av teckningsprocessen hos barn med hjälp av videoinspelning och tänka-högt-metod, och undersöker huruvida barn styrs av vad de ser eller vad de vet när de tecknar, hur barn uttrycker rumsrelationer i tecknandet och varför barn tecknar spegelvänt. Resultatet visar allmänt på två tydligt skilda utvecklingsstadier som författaren menar är en kunskap av betydelse för undervisning i bild och form.

Valborg Dillström Norgren gör en psykologisk studie av betydelsen i symboliska bilder, hur ”unga barn” tecknar för dem betydelsefulla bilder eller symboler och hur de uppfattar att omvärlden påverkar dem. Barnen tecknar i undersökningen för att forskaren menar att barn har lättare att uttrycka sig i bild än i ord. Dessutom avslöjar bilder den utvecklingsnivå de befinner sig på, enligt Dillström Norgren.

Cheryl Akner Koler avhandlar barns form- och rumsutveckling.

Kerstin Gildebrand skriver om barn med bilder i lekarbete, och ser lek och skapande som den ledande, centrala utvecklingsfunktionen under barnåren.

Marjatta Utter menar att barn bör erbjudas sakkunnigt stöd till att via bild bearbeta det svåra vid en skilsmässa och därmed ges en möjlighet till återhämtning.

Perspektiv: Kognitivt-, konstvetenskapligt-, och psykologiskt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Samtliga artiklar har fokus på barns utvecklingsstadier och söker efter det hos barnen själva- barnet som subjektforskning.

Tendenser till synen på barn som objekt finns eventuellt.

I förordet ber Gunnar Berefelt om ursäkt för att han beskriver barn som intellektuellt begränsade, men att vi tack vare det har ”en utomordentlig välanpassad källa till bättre insikt om mänsklig förmåga till icke-verbal kommunikation. Även minderåriga är ju något sätt även människor”.

9. *Barn och byggd miljö* (1987))

Tema: Barn och byggd miljö.

Frågeställningar: Hur upplever barn sin miljö? Vad kan man göra för att förbättra barns miljö?

Perspektiv: Utvecklingspsykologiskt-, pedagogiskt-, stadssociologiskt-, arkitektoniskt-, idéhistoriskt och konstvetenskapligt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Fokus på barns utvecklingsstadier och avgränsade miljöer undersöks;

Louis Gaunt har fokus på barns utvecklingsstadier. Närmiljöns betydelse för barns kunskapsuppbyggnad. Inga barn involverade.

Pia Björklid- ett utvecklingsekologiskt synsätt på barn-miljö-samspel, baseras på barns betraktelser.

Lars Ågren frågar sig vad som är bra för barnen i ett särskilt kollektiv (avgränsning), barn och vuxna i underlaget.

Ann Skantze (m fl) undersöker hur skolors arkitektur och fysiska miljö samspelar med barnens utveckling och önskat se det ur ett elevperspektiv. Elever i underlaget.

Arne Modig lyfter skillnaden mellan barns behov, *det önskade*, och andras uppfattning av barns behov *det önskvärda*, i syfte att planera bebyggelse utifrån barns egna behov.

Till projektet knöts en *expertgrupp* med särskilda erfarenheter av barn och barns miljö. Inga barn involverade.

10. *Barns skapande lek* (1987)

Tema: Barns skapande lek.

Frågeställningar: Hur ser barnen själva på lek och lärande?⁵⁴ Vilka attityder till nallar respektive dockor har barn i dagens samhälle?⁵⁵

Perspektiv: Historiskt-, idéhistoriskt-, psykologiskt-, filosofiskt- och etnologiskt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Skolbarn används som informanter för att undersöka barns utveckling. Barns perspektiv uppmärksammas.

---

⁵⁴ Qvarsell, s. 69.

⁵⁵ Peterson, s. 101.

Gunnar Berefelt skriver en betraktelse om leken som utvecklande.

Bo Ragnerstam skriver om Leken-visionens, intelligensens och ritualens moder.

Ingegerd Carlsson undersöker barns kreativitetsutveckling och använder sig av skolbarn som informanter.

Birgitta Qvarsell undersöker skillnaden mellan skolbarns lek och lärande. Skolbarn har bidragit med sina utsagor med fokus på deras fritid, kultur, skola och utveckling.

Per Peterson skriver om nallebjörnar och dockor i ett etnologiskt perspektiv med barn i skolmiljö som informanter.

Eva-Lis Bjurman och Kent Hägglund påminner om barnets perspektiv i lek.

Kerstin Gildebrand talar om lek och barns psykiska utveckling och menar att vi (vuxna) bör lyssna på barnet för att se vilket typ av samspel de föredrar ”Istället för att tala om barnen som okunniga och värnlösa och envisas med att räkna upp vad de behöver”.

11. *Barn, kultur och inläring* (1988)

Tema: Barn, kultur och inläring – om skolbarns utvecklingsuppgifter i ett mediasamhälle.

Frågeställningar: Vad och hur lär sig barn och unga i sitt umgänge med olika slags medieinnehåll, med olika slags teknologier som redskap? Vad händer med barnens socialisation idag, när de nya medierna och teknikerna medför nya slags erfarenheter för kanske i första hand barnen⁵⁶.

Perspektiv: Pedagogiskt perspektiv, barnperspektiv och barns perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Birgitta Qvarsell diskuterar vad som händer med barns socialisation när samhällsförändringarna är stora och nya medier medför nya erfarenheter för barn.

Underlag för diskussionen kommer från tidigare projekt där undersökningsmiljön varit främst skola/fritid, alltså avgränsad, och med en åldersspecifik tematik (barns masskultur) med barn som informanter. Författaren är mycket mån om att undersöka både barnperspektivet och barns perspektiv och gör medvetet inga kvalitetsbedömningar i barns masskultur

---

⁵⁶ Qvarsell, s. 5.

12. *Om att slå broklös bak* (1988)

Ej hittad.

13. *Den förförda barnkulturen* (1988)

Tema: Den kommersiella masskulturen.

Frågeställningar: Vad händer med barnkulturen när mediekulturens innehåll (masskulturen) tar plats i ökad omfattning? Vad har kulturmönstret för funktion i bevästheten av den ekonomiska strukturen? Är det forskningsmässigt försvarligt att upprätthålla vattentäta skott mellan populärkultur och den ”finkultur”, som ju vanligtvis tas upp som motsättning till populärkulturen? Hur påverkas barn av sin brådmogenhet vad gäller musikvanor?

Perspektiv: Perspektivforsknings-, psykologiskt-, pedagogiskt-, kultursociologiskt-, ekonomiskt-, teleologiskt-, och barns perspektiv.

Analys: Subjekt-forskning blandat med en uppmaning om barnet som social aktör-forskning i forskningen.

Det vuxna perspektivet kritiserar och synen på barn som underordnade.

Birgitta Qvarsell har ett kapitel med titeln ”Barns perspektiv” i sin skrift där hon har fokus på perspektivforskning, och menar att om vi lyssnar på barn och ungdomar, som berättar utifrån sina erfarenheter och positioner, så når vi den mest tillförlitliga kunskapen om barn och ungdomars livsvillkor. Barns perspektiv ger oss nya kunskaper och leder oss till andra slutsatser om barns tillvaro.

Gunnar Andrén och Cecilia von Felitzen ställer frågor om barnens utrymme i massmedieinnehållet, hur de refereras till och avbildas. De menar att om en befolkningskategori, i det här fallet barn, är underrepresenterade i kulturmiljön, så antyder det att dessa har liten vikt i samhället och föga värde, vilket kan kopplas till kategorins makt och resurser.

Kirsten Drotner menar att forskningen generellt ändrat inriktning de senaste 10-15 åren (skrevs -88) då populärkulturen genomsyrar vår vardag och blivit en internationell kulturform. Barnkulturforskning har sedan dess uppmärksammat detta men det är först nu (-88) som de vidareutvecklar den uppmärksamheten med att skapa teorier och metoder, som är avpassade till de *speciella* dragen i populärkulturerna. Hon hävdar att det inte är någon tillfällighet att barnkulturforskning släpar efter såväl politiker, som

pedagoger och de ”vuxnas” kulturforskare, och att det beror på att de antagit ett *barnkulturellt barnparadigm* men som nu (DÅ) håller på att brytas upp. Paradigmet innebär: barn är mindre utvecklade än vuxna, populärkultur mindre värt, fördärvande och detta uppfattas som naturligt och därför inte nödvändigt att forska om. Det är den gamla borgerliga kultursynen som utvecklats under 1800-talet som fortfarande styr vår hållning till barns populärkultur. Kulturbegreppet diskuteras och istället för att se kultur som enbart något som konsumeras, så kan begreppet vidgas till de sociala symboler och processer som vi skapar för att ge vår vardag sammanhang och mening. Tillsammans rubbar receptionsanalys och det mer antropologiska kulturbegreppet det barnkulturella grundparadigmet. Drotner vill stärka det nya perspektivet, barns perspektiv.

Kurt Lindgren, antropologiskt och estetiskt kulturbegrepp. Brolinson: låt barn lyssna på vad de vill, det skadar de inte, håll inte kvar vid det gamla, se till deras lust. Barns perspektiv.

Heideken: Målarbokslandet? Barnteckning inte ett underhållningsvärde utan ett verktyg till personlighetsutveckling.

Margareta Rönnberg granskar de vanligaste, vuxna omdömena på populärkulturen för barn (på 80-talet), och kritiserar att bedömningarna sker från de vuxnas perspektiv och inte från användarnas, barnens perspektiv.

14. *Studier kring barn och bildpsykologi* (1989)

Tema: Barn och bildpsykologi. Budskap i barnbild – omtolkning och tillämpning i bildterapi.

Frågeställningar:

Perspektiv: Psykologisk-, neurologiskt-, filosofiskt-, biologiskt-, estetiskt-, genusperspektiv, bildkonst, pedagogiskt-, och psykoterapeutiskt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt–forskning

Barn är informanter där analysen är av social karaktär. Fokus på barns psykiska utveckling. Annars mest ett mänskligt perspektiv.

Berefelt har en rekommendation: Ge ungarna uppmuntran och ro att rita!

Anders Linder menar att vi måste öka vår kunskap om hur barn bildmässigt ger uttryck för hur de upplever sig själva, in situation och sin värld. Barns perspektiv.

Pedagogiska lekingrepp – en logisk orimlighet.

Kati Bondestam skriver att barn i Bildskolan växer av sitt skapande.

15. *Barn och musik* (1990)

Tema: Barn och musik.

Frågeställningar: Vad stannar kvar av musikupplevelser? Vad tycker barn om att sjunga – och varför? Kan man undervisa i musik med hjälp av dator? Skolbarnens musikvanor – en frigörelse från skriftspråkets dominans? Vad har dansundervisning för betydelse för barns utveckling?

Perspektiv: Barns perspektiv, perceptivt-, historiskt-, pedagogiskt-, musikutvecklingspsykologiskt-, och ”dansutvecklingspsykologiskt perspektiv”.

Analys: Barn som subjekt-forskning

Skolbarn som informanter om barns utveckling/inläring.

Bengt Sundin undersöker barndomen genom vuxnas minnen för att få svar på vad musikupplevelser för barn har för betydelse i ett längre perspektiv. Objektsforskning i den bemärkelsen att andra än barn tillfrågas om barndom. Men Sundin menar att ”Barnens värld är en del i de vuxnas värld – främst därför att det är de vuxna som har MAKTEN.”

Lennart Reimers frågar sig vad barn tycker om att sjunga och varför. Han bygger sin betraktelse på tidigare gjorda intervjuer med barn i skolmiljö.

Harry Andersson presenterar en granskning av skolan och musikundervisningen där vuxna representerat elever i undersökningen.

Marianne Faxén: Studier av spädbarns musikutveckling.

Keith Roe undersöker barn och populärmusik och samlar information från barn men ser de inte alltid som kompetenta att beskriva sina mönster, och intervjuar även skolpersonal, föräldrar och äldre syskon för att få en mer komplett bild.

Per-Egon Janols testar i olika projekt med barn involverade, om man kan undervisa i musik med hjälp av dator.

Eicson, Lagerlöf och Gabrielsson: Barn, dans och musik, skolbarns utveckling stimuleras genom dans. Underlaget insamlades med fysikaliska tester och enkäter till barn och föräldrar m m.

Ralf Sandberg gör en pedagogisk utvärdering av musikundervisning i skolan. Enkäter till barnen, inspelningar.

16. *Från berättelse till bild – en femåring läser och tecknar* (1991)

Tema: Ett barns egna läsoplevelser bearbetad i bild.

Frågeställningar: Vad har styrnt barnets spontana val av texter för illustration? Hur har hon förhållit sig till texterna som litteratur, den mentala bearbetningen av texterna etc.

Perspektiv: Lingvistiskt-, psykologiskt-, litteraturvetenskapligt-, barns perspektiv – vuxen tolkning.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Författaren har tolkat barnets alster i syfte att blottlägga språkliga och metaspråkliga processer, så det är ett vuxenperspektiv i det avseendet, men en tolkning är förstås nödvändig, men hon har använt sig av barnets material och på så vi *lyssnat* på barnet.

17. *Flickor och pojkar – om verkliga och överkliga skillnader* (1991)

Tema: Om verkliga och överkliga (pådyvlade) skillnader mellan flickor och pojkar.

Frågeställningar: Är forskningresultat om skillnader mellan könen snarare en effekt av hur människor har betraktat ett fenomen än en rättvisande bild av fenomenet? Finns det en kvinnlig och en manlig hjärna? Finns det nedärvda könsskillnader?

Skiljer sig flickors och pojkars pedagogiska villkor i skolan, inom barnomsorgen, i hemmen och på fritiden?

Perspektiv: Neurofysiologiskt-, utvecklingsbiologiskt-, sociobiologiskt-, pedagogiskt-, genusperspektiv, barns perspektiv, flickors- resp pojkars perspektiv, vuxnas perspektiv, historiskt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

De artiklar som innehåller sociala analyser bygger sina diskussioner på sina eller andras studier där barn använts som informanter.

18. *Barn som filosofer* (1991)

Tema: Barn som filosofer.

Frågeställningar: Filosofi - är det något för barn? Finns det någon möjlighet att förena auktoritet och fostran till självständigt och kritiskt tänkande jämte tolerans?

Perspektiv: Filosofiskt perspektiv och barns perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt/social aktör-forskning

Utveckling av barn är tanken med filosofin, men frågorna söker svar på hur barn uppfattar världen utanför givna ramar, frågor som lika gärna kan ställas till vuxna. Ragnar Ohlsson-filosofi för skolbarn? Utgår från Piagets utvecklingsperspektiv och testar om barn har nytta av ämnet genom undervisning/samtal.

Ola Halldén kapitel "Barns uppfattning av världen", "Tolkningen av barns utsagor" och förespråkar filosofi som ett nytt ämne i skolan i syfte att utveckla barnens förmågor. Författarna har lett och tolkat innebörden i de samtal de haft med barnen, och varit intresserade av barns perspektiv.

19. *Modern litteraturteori och metod i litteraturforskningen*

Ej hittad.

20. *ABSe – om bildperception* (1992)

Tema: Bildperception.

Frågeställningar: Inga frågeställningar. *Om* att bearbeta visuell information formulerad i bild.

Perspektiv: "Konstpsykologiskt" (konstteoretiskt, beteendevetenskapligt, humanbiologiskt)

Analys: Ingen social analys.

Gunnar Berefelt skriver om bildperception i ett allmänt mänskligt perspektiv.

21. *Barn och dans* (1993)

Tema: Barn och dans.

Frågeställningar: Varför rör barn på sig? Eller varför gör inte vuxna det? Hur använder barnen dansen? Vilken roll kan dans spela i barns liv? Är skolundervisningen upplagd så att även den rumsligt-visuella, den musikaliska och den kroppsliga förmågan stimuleras och utnyttjas? Vad är ett eget skapande? Hur kan man nå dit som danspedagog? Hur förhåller sig det "egna skapandet" till träning av tekniska färdigheter? För vilka barngrupper är dansterapi en lämplig behandlingsform?

Perspektiv: Historiskt-, pedagogiskt-, mångperceptuellt-, personligt-estetiskt-, dans- och rörelseterapeutiskt perspektiv.

Analys: Barn som subjekt-forskning

Lennart Reimars menar att barns kompetens (rörelse) bör tillvaratas.

Gertrud Ericson forskar om den motoriska aspekten i dans i skolan, om dans som en mångperceptuell stimulering. Barns förmågor och utveckling har undersökts.

Erna Grönlund diskuterar rörelseterapi för barn.

22. *Den barnsliga fantasin* (1993)

Tema: Den barnsliga fantasin.

Frågeställningar: Vad är fantasi? Vad har barn/vuxna den till? Vad händer i hjärnan? Vilka möjligheter har barn över huvud taget att fantisera utvecklingspsykologiskt sett? Vilka behov tillfredsställer fantastiska berättelser? Hur kan barn använda språket som fantasins redskap?

Perspektiv: Kosmologiskt-, neurologiskt-, utvecklingspsykologiskt-, terapeutiskt-, idéhistoriskt och barns perspektiv.

Analys: Barn som subjekt-forskning

Birgitta Knutsdotter Olofsson söker svaret på frågan vad fantasi är hos expertisen, barnen och neurovetenskapen, och ser fantasin som vägen till kunskap.

Ragnar Olhsson menar i sin betraktelse att fantasin utvidgar vår kunskap.

Birgitta Qvarsell undersöker, bland annat, med hjälp av barns kollektiva texter skolbarns utvecklingspsykologiska möjligheter till fantasi.

Ingegerd Rydin diskuterar gränsen mellan verklighet och fantasi för barn, och har barn som informanter.

23. *Vad är meningen med bilden?* (1994)

Tema: Bildens mening.

Frågeställningar: Påverkas barns kopierande av om det motiv som skall avbildas är föreställande eller icke föreställande? Påverkas dessa kopieringstendenser av barnets ålder? På vilket sätt samspekar det talade språket och tecknandet?

Perspektiv: Kognitivt-, perceptuellt-, språkligt- och barns perspektiv.

Analys: Barn som subjekt-forskning

Anna Näslund studerar förskolebarn som kopierar bilder för att se om de ”vet” vad de ritar eller ”ser” med fokus på grafisk och språklig utveckling. Barn som informanter i syfte att undersöka barns utveckling.

24. *Voices from far away* –

Current Trends in International Childrens Literature Research (1995)

Ej hittad.

25. *Ur barndomens historia* (1995)

Tema: Barndomens historia.

Frågeställningar: Kan den konstnärliga bilden överhuvudtaget säga oss något om hur barn verkligen har haft det? Varför kan man betrakta barnträdgårdsbarnet som ett tidigt välfärdsbarn?

Perspektiv: Kulturhistoriskt-, barns perspektiv och konstvetenskapligt perspektiv.

Analys: Inga sociala analyser

I förordet står det att det är först på senare år som humanistiska forskare börjat intressera sig för barns levnadsvillkor och aktiviteter i ett historiskt perspektiv. Se även sid 7, hur konsten präglat vår barnsyn.

I s f ”barn” används begreppet ”den minderåriga människan” på sidan 86, Berrefelt.

26. *Konsten att berätta för barn* ((1996)

Tema: Konsten att berätta för barn.

Frågeställningar: 40-tals modernism och barnboken – vad har de gemensamt? Hur ser relationen ut mellan barnlitteratur respektive vuxenlitteraturen? I ett historiskt perspektiv? Vad är humor och varför skrattar vi?

Perspektiv: Historiskt-, strukturalistiskt-, jungianskt- sid 23, översättningsteoretiskt perspektiv.

Kommentar: Skriften innehåller inga sociala analyser.

27. *Barn och humor* (1997)

Tema: Barn och humor.

Frågeställningar: Vilka motiv anger humorister till varför de är roliga? Vilka funktioner har humor? Har humor med vår personlighet att göra? Hur skämtar barn om det ”ofattbara” och vilken funktion fyller skämtet i deras utveckling? Vad vill barnen säga till varandra och till oss vuxna med sina kraftfulla skämt? Hur blir vuxnas

förhållningssätt? Hur skämtar barn i olika åldrar? Finns det någon koppling mellan musik och humor? Bildperspektiv. Har djur humor?

Perspektiv: Fysiologisk psykologi: Idéhistoriskt- (vuxen- och barnperspektiv), funktionellt-, strukturellt-, psykologiskt-, kulturellt-, musikvetenskapligt perspektiv.

Analys: Barnet som subjekt-forskning

Lotta Linge belyser humorn som bemästringsstrategi, hur humor fyller en viktig funktion i barns utveckling. Det empiriska underlaget är hämtat från en longitudinell undersökning där barn berättat roliga historier och själva reflekterat över humorns funktion och betydelse.

Ingegerd Rydin presenterar humorteorier, bland andra kognitiva utvecklingsteorier. I ett av hennes projekt intervjuades barn individuellt i syfte att komma åt vad slags humor barn uppskattade.

28. *Barnens rum* (1998)

Tema: Barnens rum.

Frågeställningar: Hur ser, upplever och använder barn den fysiska miljön, i skolan, i vården samt i boendemiljön? Hur skapar barn sina rumsföreställningar? Är barns behov av arkitektur speciella? Finns det goda barnmiljöer? Behöver barn det gjorda? Vad utspelar sig på lekplatsen? Bilen en frihetssymbol - för vem?

Perspektiv: Psykologiskt-, fenomenologiskt-, hermeneutiskt-, flyktingsperspektiv, psykosomatiskt-, estetiskt-, pedagogiskt-, historiskt-, ideologiskt-, konstvetenskapligt- och miljöperspektiv.

Analys: Barnet som objekt/subjekt-forskning

Johan Sjöström vill *undvika* det vuxna perspektivet på rum för barn. och i brist på ett systematiskt sammanställt material återvänder han därför till sin egen barndom, hänvisad till sina egna minnen (Det vill säga ett vuxenperspektiv på sin egen barndom). Hans slutsats är att barn bygger sina egna rum.

Ann Skantze menar att vi endast glimtvis kan förstå barns värld men om vi lyssnar på barnen kan vi upptäcka nya aspekter i vårt eget sätt att uppfatta verkligheten. För att få barns perspektiv på sin miljö gjorde hon empiriska studier och samlade in uppsatser som barnen skrev om en vanlig skoldag, intervjuade och gjorde fältobservationer.

I Maria Nordströms empiriska undersökning fick barn skriva uppsatser (ex ”Så skulle jag vilja bo”) i syfte att se om det fanns ett utvecklingspsykologiskt mönster som kunde identifieras.

Gunilla Lundahl skriver om barns behov av arkitektur, ur ett barns perspektiv.

Solvej Fridell har tankar om miljö för ett barnsjukhus. På sid 80 står det om Karolinska Sjukhusets nya barnavdelning, där föräldrar och personal haft barnen i åtanke när de valt bort Disney, hamburgare, tv..., och istället tänkt Carl Larssonblått, och upplevelserum. De talar om goda sinnesupplevelser och om en ny syn på barnet.

Karin Edenhammar berättar om Rädda Barnens arbete med barn- och ungdomar med upplevelser från flykt och krig och om vikten av goda fysiska och psykiska miljöer för dem.

Sven G. Hartman skriver om barns kosmologi och har i sin studie barn som informanter.

Sigrid Eklund Nyström har ett avsnitt i sin artikel med rubriken

”Barnen är vår framtid”, vilket tyder på att hon inte i första hand ser dem som ”nu”.

Däremot skriver något hon om barnens rätt till en plats i hemmet.

29. *Modernity, Modernism and Childrens Literature* (1998)

Tema: Modernitet, modernism och barnlitteratur

Frågeställningar: Vad är modernism? Vad är barnlitteratur? Befinner sig barnlitteraturen själv i en moderniseringsprocess? Kommer modernism från en önskan att blicka framåt eller rentav bakåt? Är vi vid milleniumskiftet på väg mot ett nytt koncept vad gäller litteratur för barn och ungdomar – ”transcendentalia”?

Perspektiv: Modernistiskt-, systematiskt-, systemiskt-funktionellt-, strukturellt-, sociohistoriskt-, historiskt-funktionellt-, symboliskt-, och litteraturvetenskapligt perspektiv. Barnperspektiv. Frihetsperspektiv sid 75. Postmodernistiskt-, sociohistoriskt-, diskursteoretiskt-, fin- och fulperspektiv, kultursociologiskt-, och barnhermeneutiskt.

Kommentar: Innehåller inga sociala analyser.

Däremot en intressant kommentar av Steinar Björk Larsen i sin artikel *Children's and Young Adult's Literature in the Age of the Millennium: Towards New Concept*: ”We will also have to answer the question if there exists a special kind of children's

hermeneutics. May be in the long run [...] when facing the new millenium, the time has run out for the division between children and adults”.

30. *Barnkultur – igår, idag, i morgon* (1999)

Tema: Barnkultur – igår, idag, i morgon

Frågeställningar: Bör inte barns perspektiv antas för att det ska bli en hållbar forskning av barnkultur? Vilka möjliga orsaker finns det för pojkars avståndstagande till dans? Varför är barnböcker barnlösa? Vad karaktäriserar de manliga hjältarna i 30-talets svenska flygböcker för pojkar? Vad vet man ur vetenskaplig synpunkt om minnet?

Perspektiv: barns perspektiv (centralt), perceptionspsykologiskt (meningserbjudande), etnografiskt (forskning med barnperspektiv), barndomskonstruktivistiskt, pedagogiskt, musikaliskt, genusperspektiv, idéhistoriskt perspektiv på kroppen, neurologiskt

Analys: Barnet som deltagare/medverkande-forskning (och uppmaningar till det)

Birgitta Qvarsell definierar barns kultur som det som barnen skapar själva av samvaro, lek och samspel. Hennes forskning söker fånga barnens eget perspektiv på olika barnkulturella fenomen. Hennes forskarverktyg är 1: ”affordance” (vad i omgivande villkor erbjuder barnen mening), med barnens egna initiativ, intentioner och tolkningar gentemot omvärlden i sökarljuset (det vill säga utrymme för barns egna formuleringar). 2: utvecklingsuppgifter- utmaningar som barnen själva ser och formulerar för att kunna hantera (inte skolans uppgifter till barnen utan större frågor och utmaningar). 3: Kompetenssträvan - barnen griper tag i utvecklingsuppgifter och försöker utveckla sin kompetens till gränsöverskridande. Hon skriver att det nu (1999) börjar komma forskning med barnperspektiv i etnografisk mening. Tidigare har man haft intresse för barns liv men barnen har inte kommit till tals. (*Barndom som social konstruktion och barns perspektiv på sina villkor*) Qvarsell knyter även an till Barnrättskonventionen. Göran Westergren frågar sig om det verkligen är möjligt att minnas sin barndom såsom den verkligen var.

Cecilia von Feilitzen önskar att barn i framtiden får höras, syns och omtalas mer i medierna och att vuxna då lyssnar. Barn och unga bör bli mer involverade i aktiviteter som är meningsfulla för dem själva och väsentliga för beslutsprocessen i samhället.

31. *Läckergommens kungarike* (1999)

Tema: Matens roll i barnkulturen.

Frågeställningar: Hur har maten använts när barnlitteraturen huvudsakligen betraktats som uppfostringsmedel? Finns det perioder i barnlitteraturens historia då maten blir mer framträdande och i så fall varför? Vad är det för mat som serveras i barnböckerna, finns det mat som anses vara mindre lämplig, finns det rent av matförbud? Äter man oftast hemma eller borta? Finns det skillnader mellan matens roll i pojk- och flickböcker, i mellan sagor och realistiska berättelser, mellan böcker för yngre barn och ungdomsromaner, mellan så kallad kvalitetslitteratur och populärlitteratur? Finns det nationella skillnader i kosten och matvanor?

Perspektiv: Kulturhistoriskt-, mytologiskt-, psykoanalytiskt-, psykologiskt- och etnologiskt perspektiv.

Kommentar: Ingen social analys i artiklarna.

Det kulturhistoriska perspektivet visar på hur barn tidigare inte hade någon barndom att prata om och inte sågs som fullvärdiga familjemedlemmar. Bergstrand skriver att ”Maten ger både näring, tröst och social kontakt, men denna matens primära roll för barnet som samhällsvarelse har inte alltid erkänts. Munnens njutning och den medfödda glupskheten har dresserats bort, tvång och disciplin har lett till traumatiska minnen av barndomens mat i stället för en god start på livet[...].” (sid 10).

Nikolajeva bygger sin analys på matens mytiska och rituella betydelse: ”Samtidigt som barnlitteraturen avspeglar verkliga historiska och sociala förhållanden [...] kan vi i barnlitteraturens matscener finna rester av mytens och folksagans skildringar av vad många forskare anser vara initiationsriter” (sid 33).

32. *Barn – Teater – Drama* (2000)

Tema: Barn – Teater – Drama

Frågeställningar: Hur ska man kunna utveckla leken i skolan? Hur ska amatörteaterarbetet förstås? Vad karaktäriserar genomförandet och utfallet? Hur väljer man texter för förskolebarnet? Vad är en konstnärlig upplevelse? Ska barnteater vara pedagogisk? Underhållningsteater är det ett fint eller ett fult ord? Teater som förströelse räcker det? Eller måste barnteatern ge något mer, något ytterligare-idéer, tankar och känslor att bearbeta? Vem bestämmer vad som är konstnärlig kvalitet vad

gäller barnteater, barn eller vuxna? Är konst ett vuxet påfund som vuxenvärlden genom sitt självpåtagna tolkningsföreträde väljer åt barnpubliken?

Perspektiv: pedagogiskt, barns perspektiv, estetiskt, lekperspektiv, kulturhistoriskt perspektiv, historiskt,

Kommentar: Inga sociala analyser men tydliga ställningstaganden för att barn bör vara deltagare/medverkande.

Anna-Lena Knip Östern analyserar i ett projekt hur barn förhandlar om mening i drama (existentiella frågor diskuteras av barnen).

Christina Chaib visar i olika projekt där ungdomar observerats vid repetitioner och därefter intervjuats, hur livet på scen förbereder unga för det verkliga livet.

Jeanette Roos Sjöberg skriver att sitt syfte med dramapedagogik är bland annat är att ge ungdomar möjlighet att skapa egen kultur, inte bara konsumera, att själva vara en aktiv del.

Susanne Osten hänvisar till egna erfarenheter och forskning och menar att barn inte behöver censur, de behöver inte skyddas från vuxenvärlden men vägledas i den. Och, barndomen är i ständig förvandling, barnsliga koder också.

Margareta Sörenson menar att vi måste anstränga oss att se teater för mindre barn som pedagogik och mer som konst.

Mikael Meschke menar att teatern bör bekräfta de sanningar som barn ändå ser, att de är värda en ärlighet, moral i s f moraliserande, förtroende i s f auktoritet, etik i s f lögner.

Karin Helander menar att barnteater kan både behandla svåra frågor och var underhållande.

Inggerd Rydin visar att på synen på barn i media ändrats, nu syns och hörs de mer och får oftare vara med och utforma programmen och spårar en syn på barnet som kompetent och självständigt.

33. *20 sekel – 20 barn* (2001)

Tema: Barn i historien.

Frågeställningar: Påverkas Papele-kvinnornas syn på sin avkomma hur de tar hand om dem och hur de utbildas? Speglas detta i hur de namngiver barnen? Hur var det romerska intresset för barn konstruerat? Vad är den rådande kulturen och hur avgränsar den våra föreställningar om vad som är en normal barndom? Hur spelar ideologier in i våra föreställningar? Kan vi tala om en dominerande västerländsk kulturell ideologi i FN:s konvention om barnets rättigheter? Hur kan vi fånga barnet och framtiden?

Perspektiv: Antropologiskt-, romerskt-, kulturhistoriskt- och utvecklingspsykologiskt perspektiv.

Kommentar: Inga sociala analyser.

Men: Ingrid Söderlind frågar sig vilken roll barnen har i våra föreställningar? Är de fortfarande ”not-yets”, blivande vuxna, eller är de en självklar, nödvändig och önskad kategori i samhället?

34. *Idol – image – identitet* (2002)

Ej hittad.

Tema: Idol – image – identitet.

Att ha en egen personlighet, en identitet, är livsavgörande. Att hitta sin personlighet, om man nu kan säga att det finns en sådan, är en livslång process som påverkas från många olika håll. Ofta spelar idoler av olika slag en stor roll antingen det handlar om en barnboksgestalt, om musiker, om idrottshjältar, om bilder eller om djur, i detta fall hästar. Särskilt viktigt kan behovet av idoler vara för invandrade barn och ungdomar som berövats sin naturliga kulturella omgivning. Se hemsida.

35. *Barns fritid – Fri tid?* (2003)

Ej hittad.

Tema: Barns fritid – Fri tid?

Frågeställningar: Är barns fritid verkligen fri tid? Eller håller vuxenvärlden, i sin ambition att göra fritiden så innehållsrik som möjligt, att beröva barnen deras fria tid? Borta är många av de mellanrum och mellantider som fanns kring sekelskiftets bakgårdar och som möjliggjorde lek bortom de vuxnas kontroll. Barns miljö idag är alltmer kringskuren på grund av samhällets förändring. Detta påverkar hur barns tid används, antingen det är på dagis, eller fritids, på landsbygden eller i staden. Vikten av att ta vara på sin tid hör inte enbart dagens samhälle till, kring sekelskiftet var detta viktiga inslag i sommarlovskoloniernas ideologiska program liksom i de tidiga förskolornas och kindergartens målsättning. Forskare och yrkesverksamma på fältet vinklar och diskuterar dessa frågor ur olika perspektiv. Se hemsida.

36. *Barns smak – om barn och estetik* (2004)

Tema: Barns smak – om barn och estetik

Frågeställningar: Står vi inför ett paradigmskifte idag i synen på barnet och barndomen? Vilka böcker väljer barnen om de själva får välja? Vilka kriterier styr deras val? Hur bygger man upp lekvärldar på förskolor och skolor? Uppfattar barnen teatern så som de vuxna tänkt och velat? Vari ligger skillnaderna i att visa konst för vuxna och för barn? Hur farliga är dataspel? Kan barn skilja på fiktion och verklighet? Barns smak, hur ser den ut och vad vet vi om den? De som bestämmer måste väl veta något om barns smak? Eller?

Perspektiv: Analyser gjorda i barn- respektive vuxenperspektiv. Pedagogiskt-, receptivt-, idéhistoriskt perspektiv.

Analys: Barnet som social aktör-forskning

Anne Banér: ”Barnen är kompetenta i bemärkelsen medagerande i den konstnärliga processen”(ur förordet).

Karin Helander skriver bland annat om det vanliga med vuxnas tolkningsföreträde och vill undersöka barns egna upplevelser av teater. Hon är medveten om faktorer som kan komma att påverka hennes receptionsstudier på barn och ungdomar, vilket tyder på ett barnperspektiv. Och, hon klumpar inte ihop barnen utan tar hänsyn till personligheter, social grupp, kön, ålder och så vidare.

Ulrika Sjöberg, skriver om barns möte med elektronisk text och tar därmed upp en ny barn-arena, utanför barns givna sammanhang.

37. *Barns rätt till kultur* (2005)

Tema: Barns rätt till kultur.

Frågeställningar: Hur skulle vi på ett för barnen intressant, relevant och rättsligt välmotiverat sätt kunna kräva deras rätt till kultur för lek, studier och arbete? Birgitta Qvarnsell (*Barns rätt till kultur – för lek, studier och arbete*). Vad kan det betyda om man utgår från barnens egna behov? Om barn får påverka verksamheten i biblioteken? Och uttrycka sig? Lena Lundgren, sid 26-27. Vad betyder innehållet i Barnkonventionen?

Perspektiv: Rättsligt-, utvecklingspsykologiskt-, pedagogiskt-, filosofiskt- och idéhistoriskt perspektiv.

Analys: Barnet som social aktör-forskning

1989 antog FN Konventionen om barns rättigheter, ratificerad av Sverige 1990. Med utgångspunkt från konventionen diskuterar och analyserar forskare och praktiker i denna skrift hur konventionen kan tolkas ur *olika perspektiv* och hur den kan omsättas i praktiken i det vardagliga arbetet.

På barns och ungas villkor – barnkonventionen, barn inte passiva utan aktiva, och medskapande, barnperspektivet och barnets bästa är styrande principer.

Barns röster får komma till tals och berätta om mobbing, utsatthet, brottslighet.

Barndomen är ingen förberedelse för livet – den *är* livet.

För att kunna komma åt kunskaper och känslor behövs olika konstnärliga uttrycksformer ex dans (språket för snävt).

Barn bearbetar hemska upplevelser med bilder på Moderna museet.

38. *Barnkultur i skilda världar* (2006)

Tema: Barnkultur i skilda världar.

Frågeställningar: Vad är ett spädbarn? Är den västerländska normen för spädbarns utveckling universellt giltig eller kulturellt specifik? Hur formas barns bilder i dialog med såväl lokal som global kultur? Hur styr vuxenvärldens attityder konstprojekt för barn i olika länder? Vilken funktion kan dansen ha i flyktingförläggningar? Hur varierar normer kring klass, etnicitet och sexualitet mellan tjejer i en och samma skola?

Perspektiv: Normkritiskt-, kulturellt-, genus- och terapeutiskt perspektiv.

Analys: Barnet som social aktör-forskning

Biörnstad/Olander menar att barnkulturforskning har ett svagt stöd, svårt att få medel och att nå ut med sina resultat. Idag är en stor del av forskningen koncentrerad till barns verksamhet i skola och förskola och behöver kompletteras med kunskap om barns liv utanför institutionerna (barn som social aktör-forskning). Men menar att svensk barnkultur ligger i framkant i ett internationellt perspektiv.

Karin Nordman jämför olika föreställningar om spädbarn i några skilda samhällen för att diskutera sociala och kulturella innebörder i synen på spädbarn: "[...] social erfarenhet, vardaglig praktik och människors föreställningar står i en mycket komplex och föränderlig relation till varandra, de är inte entydigt bestämda eller styrda" (sid 26).

Karin Aronsson behandlar i sin text om global fantasi och visuell kultur, bildskapande i olika åldrar och kulturer: ”Genom att studera barns bildpraktiker i en specifik omgivning kan vi börja förstå hur visuell kultur ständigt förändras och omförhandlas genom hur aktörerna själva positionerar sig i relation till auktoriteter, hjältemyter och skönhetsideal, både i närmiljön och virtuella världar” (sid 42).

Margareta Sörensson skriver om vuxnas olika attityder till barn och konst: att leda, lotsa eller lyssna, och gör en jämförelse med den franska och svenska barnkulturen och dess syn på konst.

Dansterapeuterna och pedagogerna Cecilia Gudmundsson och Lisbeth Hansson visar att dans kan ha en terapeutisk verkan, överbrygga språkbarriärer, möjliggöra möten, skapa gemenskap och bidra till ökad självkänedom för barn i svenska flyktingförläggningar.

Ylva Mårtens ger glimtar från barns skilda världar i Kina: kinesiska barn som elitens barn och fängslade föräldrars barn.

Heléne Nyman berättar om de överväganden som är viktiga när man väljer nyheter för Lilla Aktuellt och att man söker rapportera utifrån ett barns perspektiv.

Hédi Fried vittnar om de barn vi aldrig får glömma – de konstnärligt skapande barnen i Theresienstadt.

Fanny Ambjörnsson fältarbete i en förortsskola i Stockholm handlar om de ramar inom vilka unga kvinnor skapar genus.

39. *Barns lek – makt och möjlighet?* (2007)

Tema: Barns lek – makt och möjlighet?

Frågeställningar: Vad är lek? Ser leken likadan ut i alla länder?

Perspektiv: Etnografiskt-, kulturpedagogiskt-, etiskt-, estetiskt-, genus- och historiskt perspektiv.

Analys: Barnet som social aktör-forskning

Under senare år har leken blivit ett nytt och fascinerande forskningsområde när barn görs till informanter om sin lek. Genom närstudier får vi inblick i hur barn drar gränser i leken, hur etiska överväganden är betydelsefulla, hur lekens inneboende strukturer också kan leda till ond lek. Barns bildskapande, barns lek i konsten, barns lek i serier, lekens estetik och vuxenkonst samt den teatrala leken belyses liksom hur marknadens könsstereotypa leksaker styr leken. I ett längre historiskt perspektiv har inte barns lek

stått i fokus för forskningen. Idag är det annorlunda, vilket antologin ger belägg (Ur hemsidan).

I förordet står det att barn höjt sin status och gått från att vara objekt i vetenskapliga studier om barn och barndom, till att *under de senaste åren* (2008) bli subjekt genom att tillåtas bli medskapare och informanter. Jämför Margareta Öhmans metod och förhållningssätt, när hon försöker förstå barns livs- och lekvärldar genom att lyssna på barnen, med skrifterna från 1982 där samma metod används, vad är skillnaden?

I Eva Änggård's studie i barn och bildskapande framkommer diskrepansen mellan barns och vuxnas perspektiv. Vuxnas intresse av barns bildskapande ligger i att kunna följa barns utveckling, barns intresse i att rita likadant som sin kompis, vilket visar varför det är nödvändigt att lyssna på barnen om man har för avsikt att förstå dem.

Yrkesuppdraget har förändrats över tid och möjligtvis barnsynen med den. Eller så ska det ses mot bakgrund av globaliseringen och mer pluralistiska samhällen - barn måste uppfostras in i den.

40. *Barn(s)kultur – nytta eller nöje?* (2008)

Tema: Barn(s)kultur – nytta eller nöje?

Frågeställningar: Varför är konst bra för barn (Celia Nelson)?

Hur ska god litteratur för barn te sig? Ska vi ha en litterär kanon? Ska barn lära sig för att ha roligt eller för att de också ska lära sig något? Pojkars och flickors läsning (Lena Kåreland)?

Hur upplever spädbarn Ostens föreställning och hur agerade de i samspel med andra bebisar och skådespelarna? Förstod de egentligen någonting (Ann-sofie Barany)? Finns det ett moraliskt-estetiskt syfte med barnlitteraturen idag (Ulf Stark-inte med lärandet att göra!)?

Går det att få till ett ÄKTA möte, att mötas på riktigt, med olika bakgrunder (lärare, skådespelare, elever)(Unga Riks), kan man lära sig av varandra?

På vilket sätt iscensätter en teaterensemble en berättelse, och i vad mån inbegriper lärare teater som meningsskapande i skolan och hur talar de om teaterns potential (Gustafsson, Fritzén, Teater ger elever större förståelse för sig själva och världen)?

Vilken behållning har de av det? Är det bara det som utvecklar som är positivt inte det som är meningsfullt?

Är TV-tittandet nyttigt för barnen? Nyttigt enligt vem? För vem: barnen nu eller senare i livet? För skolan, samhället? För vad? Barnets kognitiva, emotionella eller sociala utveckling? Ska kultur vara nytta eller nöje? Varför är konst bra för barn? Ska barn läsa litteratur för att det är roligt eller för att det är lärorikt? Teater för de minsta – är babydrama möjligt?

Perspektiv: Estetiskt-, pedagogiskt-, genus-, psykoanalytiskt-, barns perspektiv (projekt Globträdet, och Rönnäng) och barnperspektiv

Analys: Barnet som social aktör-forskning

Tydliga barns perspektiv, ifrågasättande av vuxna som bara vill utveckla barn, när barn i själva verket redan är och upplever nu.

Ung Riks involverar visserligen unga som deltagare/medverkande men verkar bara dokumentera skådespelarnas erfarenheter (brist på resurser?)

41. *Utsikter och insikter – barns kulturella liv* (2008)

Tema: Barns kulturella liv. (5 magisteruppsatser)

Frågeställningar: Diskriminerar vi bebisar för att de inte pratar, i stället för att anstränga oss att formulera frågorna så att vi kan kommunicera med dem (Ramm sid 8)? Hur uttrycker barnen sina upplevelser dels kring sitt musicerande i stort, dels kring sitt deltagande i frivillig musikundervisning? Hur förhåller sig barnen till musik i sin vardag? Har de uppställda mål med sitt musicerande? (Lidén sid 40.), *Uppmärksamhet, makt och föreställningar om barndom* (Ågren)

En komparativ studie i barns utelek och vänskapsrelationer (Davet)

En studie hur barn och unga ser på kultursatsningar (Kerstin Gustafsson)

Hur ser barn och unga på kultursatsningar jämfört med egna kulturell aktivitet? Hur ser barn och unga på medbestämmandefrågor? Upplever barn och unga att de kan påverka kultursatsningar som görs i den utsträckning som de vill?

Perspektiv: Barns- och barnperspektiv, genus-, kulturteoretiskt-, hermeneutiskt, barndomssociologiskt- (den nya), komparativt-, Foucaults teori om makt, kunskap och sanning... och kulturpolitiskt perspektiv.

Analys: Barnet som deltagare/medverkande-forskning

Distinktion mellan barns- och barnperspektiv, ett exempel där de båda perspektiven sammanfaller (Marie Ramm).

Barns egna synpunkter efterfrågas, aspekter som inflytande, känsla av delaktighet och sätts i relation med barnrättskonventionen (och olika värderingar kring barndom), Ylva Ågren.

Kön som villkor för barns uttryck (Catharina Hällström).

Natalie Davet skriver att den nordiska och västerländska barnkulturforskningen främst fokuserar på lokala företeelser och perspektiv på barnkultur och barns kultur. Sid 105. Alla lyfter barnens perspektiv, medbestämmande perspektiv, och belyser maktaspekter.

42. *Allt blir en vara – barn, kultur och konsumtion* (2009)

Tema: Barn, kultur och konsumtion.

Frågeställningar: Hur förhåller sig marknaden och barn till varandra och hur resonerar barn kring frågor om konsumtion och pengar? Hur hanterar barn sina egna pengar, till exempel vecko- och månadspeng (Barbro Johansson)?

Kreativa barn och ungdomar i Rosengård – inte bara bråk och oroligheter (Lotta Lundgren).

Nedslag i den svenska filmens historia. Ju närmare vår egen tid vi kommer tar den kommersiella kringkulturen mycket plats i förhållande till själva filmen (Malena Janson).

Hur tänker föräldrar färgmässigt när de klär sina barn (Fanny Ambjörnsson)?

McDonalds anpassar sitt utbud och familjerna använder dessa för sina syften i en slags kommersiell dualism (Helene Brambeck).

Hur barn tillägnar sig skriftspråket i form av minnesbilder långt innan skolstart (Carina Fast).

Användandet av barn på tidningars omslagsbilder; Anne Banér tolkar det som ett uttryck för att det framväxande folkhemmet i barnet såg hoppet om en bättre framtid.

Jan Hansson visar hur klassmotsättningar karakteriserar 2006 års utgivning av barn- och ungdomslitteratur och att konsumtionen inriktning fungerar som klassmarkörer.

Erik Lundbys forskning visar att barns konsumtion dels syftar till att öppna upp för att ingå i olika gemenskaper dels till att framhäva den egna identiteten i ett paradoxalt samspel.

Perspektiv: Barnkulturellt-, becoming-being perspektiv, historiskt-, etnografiskt- och identitetspolitiskt perspektiv.

Analys: Barnet som deltagare/medverkande-forskning

Barbro Johansson använder sig av etnologiska metoder med barn som informanter, som hon menar är delaktiga i konsumtions-samhället, alltså sociala aktörer i sin (och hela samhällets) sociala värld.

Runt 1990-talet kom en ny inriktning inom barnkulturforskning, som lyfte fram det faktum att barn betraktas som becoming. Man hävdade nu att de också är beings, som precis som vuxna, lever sina liv här och nu och som påverkar sin omgivning likaväl som sina egna liv, och som är värda att lyssna på och tas på allvar för det de är, och inte bara ska bli. Barnkulturforskning har därför kommit att använda alltmer etnografiska metoder, där barn själva tillfrågas om sina liv och verksamheter (*Barbro Johansson, sid 16*).

Carina Fast belyser barns sociala värld och deras gemensamma kultur, och vad de på egen hand lär sig där, kanske bättre än i skolan.

Erika Lundby skriver om konsumtion i barns gemenskaper: ett sätt att inbjudas till interaktion med andra.

Flödesontologi (Wentzer 2007)

43. *Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv (2010)*

Tema: Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv.

Frågeställningar:

Barn idag lever i familjekonstellationer som kan se mycket olika ut. Denna skrift ger perspektiv på hur olika familje- och institutionsmönster formar och påverkar barns, ungas och vuxnas liv idag.

Hur definieras begreppet familj och vem gör det?

Kristina Engwall skriver om förändringar och kontinuitet i fråga om familjeformer under det senaste seklet samt hur synen på en partner förändrats mellan 1960 fram till idag.

Begreppet förhandlingsfamilj har blivit vedertaget inom socialpsykologin. En närstudie av samtalet mellan föräldrar och barn ger oss en inblick i det sociala samspelet och hur familjen positionerar sig i förhållande till varandra (Karin Aronsson, Lucas Forsberg).

Hur ska dagens föräldrar uppfostra sina barn så att de kan klara morgondagens värld – en värld som de inte vet någonting om (Lars Dencik)?

Vad kan/vågar/får man spela för en barnpublik (Susanne Osten)?

Vilken syn på barn och barndom dominerar i förskolan och hur korresponderar det med vad barndomsforskningen ger belägg för, dels med de barndomsbegrepp som kan utläsa ur läroplanskrivningar för förskolan (Gunilla Halldén)?

Från den heliga familjen till död åt familjen, - familjen en högst relevant problematik på 70-talet (Anna Olhsson).

Hur ser egentligen familjelivet ut (det konservativa) i mumindalens värld (Boel Westin)?

Hur tilltygade har ett par generationer blivit av Alfons – och hans pappa? Påverkar böcker? Vem är pappa Åberg? (Gunilla Bergstöm)

Angerd Eilard redovisar hur bilden av samtida normer, ideal och samhällsidentiteter med betoning på etnicitet och generation, förändras i takt med att det omgivande samhällets normer och värderingar förändras.

Hur agerar vuxna personer som lever i homosexuella förhållanden för att skaffa barn? Och vilka problem ställs de inför i förhållande till varandra och utomstående (Karin Zetterqvist)?

Hur hanterar unga queera sin livssituation i ett heteronormativt samhälle? Vilka sätt använder de för att skapa alternativa livsformer, utrymmen och platser? Och hur ser en queer familjebildning ut (Fanny Ambjörnsson)?

Perspektiv: Barnkulturellt-, rättsligt-, etnografiskt-, deltagarperspektiv, barnperspektiv, idéhistoriskt-, narrativt- och psykosocialt perspektiv.

Analys: Barnet som deltagare-forskning

Susanne Osten - om barnperspektiv och maktrelationen mellan barn och vuxna.

Gunilla Halldén – om hur barn erkänts som kompetenta och ges ansvar (i skolan) men menar att vi inte får glömma bort att de också, liksom vuxna ibland, har svagheter.

De många olika familjekonstellationer vi ser idag är inte något nytt i barns verklighet, sett ur barns perspektiv.

Synen på barn kan säga oss något om hur vi ser på samhället, menar Gunilla Halldén.

Den forskning om barndom som har etablerats under de senaste 25 åren betraktar barndom som socialt och kulturellt konstruerad och vänder sig mot att basera sina studier på utvecklingspsykologisk teoribildning. I stället strävar man efter att utveckla en samhällsvetenskaplig begreppsapparat.

[...]barndomsbegreppet måste alltså studeras i sina bestämda kontexter[...]Den moderna barndomsforskningen, som utvecklats inom sociologin och antropologin.[...]Etableringen av barndomsforskningen som ett eget fält har skett via en avgränsning av mot familjesociologin och välfärdsstudier. [...] och ett avståndstagande från utvecklingspsykologin.[...]Barndomsbegreppet säger

något om den tid som det är formulerat i och på så sätt kan det betraktas som en tidsspegel. (Gunilla Halldén, sid 56-57)

The flexible adulthood Se sid 58-61. Barndom i en tid med krav på flexibilitet.

44. *Kulturarvingarna, typ! Vad ska barnen ärva och varför?* (2011)

Tema: Vilket kulturarv ärver barn och varför?

Frågeställningar:

Vilka redskap ge vi barnen att ställa kritiska frågor till historien och samtiden (Jonas Engman diskuterar kulturarvsbegreppets mångtydighet)?

Vilka lekar leker barn i olika kulturella, sociala och geografiska miljöer i Stockholm?

Är de nyskapande eller liknar de tidigare generationers lekar? Hur mycket vet vi egentligen om hur det är att vara barn idag i olika sociala och geografiska miljöer (Ella Johansson)?

Viktiga personer och företeelser för bevarandet och förnyelsen av barnsång (Gunnel Fagius).

Dagens lärande i medialandskapet (Christina Olin-Scheller).

Lena Kåreland menar att barnlitteraturen visst förnyas sig.

Magnus Persson, "kulturarv som big business", om McDonalds samarbete med Läsrörelsen.

Kent Hägglind visar hur Shakespeare presenterats litterärt för en ung publik genom åren, både nationellt och internationellt.

Hur presenterar muséerna vårt kulturarv? Vilket/vilka arv lyfts fram? Hur sant är det som presenteras (Britt-Marie Borgström)?

Margareta Rönnberg: Hänger den nymornade tanken om behovet av ett "barnkulturarv" kanske samman med vuxenfieringen av kulturprodukter förment riktade till barn?

Perspektiv: Etnologiskt-, historiskt-, fysiologiskt-, anatomiskt-, barnperspektiv och socialt perspektiv.

Analys: Barnet som deltagare/medverkande-forskning

Jonas Engmans argumentation går ut på att barn har rätt till fostras till kritiskt och självständigt tänkande individer också beträffande "vårt" kulturarv.

Ella Johanssons artikel bygger på en intervjuundersökning av barn, i syfte att förstå barns villkor.

Ulf Palménfelt- om barns egna traditioner.

Christina Olin-Scheller- om barn som medskapare och lärande i sitt medielandskap.

Margareta Rönnerberg- om föräldragenerationers förslösade kulturarv- och barns reludering!

45. "Huvud axlar knä och tå" – Om barn, kultur och kropp (2012)

Tema: Om barn, kultur och kropp.

Frågeställningar: En teoretisk genomlysning av hur man kan förstå barns rörelser, barns egna uppfattningar av rörelse (Håkan Larsson).

Hur kulturella idéer och sociala förhållanden kan relateras till kroppsliga erfarenheter och praktiker (Karin Nordman).

Vilka underliggande värderingar ligger till grund för uppfattningen om den normala 4-åringen (Helena Hörnfelt)?

Hur barn skapar och förkroppsligar etik - om lek, kropp och etik (Bodil Halvars-Franzén).

Kan Batman vara rosa? Om förhandling av könsskillnad i relation till normer om flickiga och pojkiga kroppar (Anette Hellman).

Om äldre barns och ungdomars utseendefixering och kroppsmissnöje (Carolina Lundes).

Barndomens sensualism och kroppens roll för definitionen av barnet (Maria Andersson).

Diskussion av de föreställningar, förutsättningar, val och överväganden som bilderbokskonstnären ställs inför i det konstnärliga arbetet (Grähs/Forslind).

Margaretha Sörenson beskriver idéer och praktiker kring dans som personlighetsutveckling, skolämne och yrkesutbildning.

Cecilia Dahlgren redogör för det framgångsrika arbetet med Dans i skolan.

Perspektiv: Sociokulturellt-, fenomenologiskt-, barn-, etnologiskt-, etnografiskt-, genus- och idéhistoriskt perspektiv.

Analys: Barnet som delaktig/medverkande-forskning

Hans Larsson menar att en objektifiering av barns rörelser mynnar ut i en låg grad av förståelse för barns rörelser här och nu och ur ett intentionellt perspektiv.

Bodil Halvars-Franzén utforskar, liksom Anette Hellman, barn i etnografiska studier.

Margareta Sörenson- barnperspektiv på dans: barn dansar för sitt eget bästa, för kontakten med en konstform, glädjen i att få ta plats och samverka med andra.
Förr: ett utvecklingsperspektiv på barns rörelse, nu: ett fenomenologiskt perspektiv
Spänner från sociokulturella perspektiv på barns rörelse till problematiseringar av normalitet i relation till barns utveckling samt etiska möten i barns fysiska lekar.

46. *Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen* (2013) b p

Tema: Barns röster i barnkulturen.

Frågeställningar: I vilken utsträckning är barn t.ex. delaktiga i radio, TV och på teaterscenen? Lyssnar vuxenvärlden på barn och hur tolkas barns utsagor?

Ulf Janson: att ”ha röst är inte bara en fråga om att komma till tals utan också om att bli hörd”. Hur är det med det barnkulturella? Formar det kommunikativa situationer, sammanhang som både inbjuder till talande och lyssnande?

Margareta Aspán frågar sig om barnets röst hörs av vuxenvärlden i skolan och ifall barnet kan sägas bli respekterat.

Lisa Haglund visar i ett projekt hur barn vill ventilera såväl existentiella funderingar som konkreta faktafrågor och hur man kan hantera barns värderingar.

Catharina Hällström: 14 barnförfattare vittnar om sina tankar kring textproduktion, hur de upplevt sin medverkan, samt uppfattningar om skola, fritid, intressen och framtiden.

Malena Janson gör en historisk betraktelse från 50-talet med fokus på 70-talet då barn såg som kompetenta, fick vara delaktiga och bemöttes med respekt på ett annat sätt än nu! Barnen i TV-rutan: vad gör de egentligen? Hur ser de ut? Hur låter de? Vad representerar dem? För vems skull är de där?

Ylva Mårtens: Går det att intervjua barn?

David Cardell visar hur känslor är betydelsefulla i konsumtion av nöjesparker.

Anne-Li Lindgren undersöker gamla och nya barndomsideal i Astrid Lindgrens nöjespark.

Tobias Samuelsson belyser barns användning av ett Science Center med naturvetenskaplig inriktning.

Malin Axelsson, Ung scen öst, använder barnscenen som en plats för politiska experiment, känslorum och fantasikammare (samarbete mellan skådespelare och elever) för kritisk reflektion och möjlighet till social och politisk förändring.

Barbro Johansson diskuterar erfarenheter av arbetet med barn som aktörer i tvärvetenskaplig forskning. Artikeln visar hur barns aktiva medverkan kan tillföra ny kunskap om barn och barndom, samtidigt som barns rätt till angelägen forskning som främjar deras intressen kan tillgodoses. Relevant och innehållsrik forskning där barn och barns perspektiv är med.

Patrik Hernwall belyser erfarenheter med barn som medforskare

Perspektiv: Barnperspektiv, pedagogiskt- och etnografiskt perspektiv.

Analys: Barnet som delaktig/medverkande-forskning

I denna skrift diskuteras olika aspekter på hur barns röster gör sig hörda och hur vuxenvärlden lyssnar, hanterar och tolkar barns utsagor. Begrepp som delaktighet, inflytande och barnperspektiv/barns perspektiv genomsyrar dagens barnkulturforskning (ur förord).

47. *Mycket väl godkänd. Vad är kvalitet i barnkulturen?*

Tema: Kvalitet i barnkulturen.

Frågeställningar: Vad är kvalitet i barnkulturen? Kan man mäta konstnärlig kvalitet? Vilka aspekter är särskilt viktiga inom barnkulturen? Kan vuxna verkligen bestämma vad som är kvalitetskultur för barn? Måste konst kunna begripas?

Perspektiv: Historiskt- och vuxna kontra barns perspektiv.

Analys: Barnet som delaktig/medverkande-forskning

Att vuxna historiskt haft tolkningsföreträde av vad som kan tänkas vara god kvalitet i kultur för barn ställs i denna skrift mot samtida forskning, som är intresserad av att ta del av vad barnen själva anser är god kvalitet för dem. Detta, och det faktum att författarna delvis använder sig av etnografiska metoder, visar att det finns en strävan att förstå barns perspektiv. Exempelvis finns en artikel om datorspel, som är en barnkulturarena som vuxna inte alltid förstår men samtidigt har åsikter om, och där författaren undersöker vari kvaliteten ligger i spelen för barnen. I antologin finns också röster som menar att de enda som kan avgöra vad som är kvalitet i kultur är de som själva upplever den, i det här fallet barnen, samt att vuxna kan vara säkra på att barn uppfattar det vara god kvalitet när barn, på eget initiativ, uppsöker en kulturaktivitet.

48. *Synas, höras, finnas – plats för barnkultur!* (2015)

Tema: Synas, höras, finnas – plats för barnkultur! (Barns arenor)

Frågeställningar: Anna Larsson undersöker om skolgården verkligen kan sägas vara barnens rum.

Johanna Sjöberg diskuterar hur reklam smygs in i barntidningar. *Hur* görs barn till en del av konsumtionskulturen? På vilka sätt uppmuntras barn till att vara konsumenter? Elza Dunkel skriver om vuxenvärldens problem att hantera flickors nätanvändning och analyserar utifrån ett maktperspektiv hur flickors agerande på nätet bemöts. Hon använder sig av begreppet juvenism – ett sätt att identifiera diskriminering där unga beskrivs på ett generaliserande och klichéartat sätt.

Jacob Kimwall diskuterar hur föreställningar om relation mellan ålder och graffiti gestaltas i bild och texter.

Eva-Johanna Iestig beskriver en förstudie där den övergripande versionen är att utforma platser som barnen (medskapande och delaktiga) kan uppleva som sina egna och inte bara något som de vuxna har gett dem. Barns rätt till en plats i designprocessen. Barns egna perspektiv i sitt arbete.

Manila Ernst belyser barns tankar och uppfattningar om rasism, rom, fördomar, zigenare, rättigheter m.m. och som ingår i ”SOS romer – ett projekt om attitydförändring”.

Intervju av Ylva Lagercrantz Spindler med professor Joanna Rubin Dranger i anslutning till hennes föreläsning om visuella stereotyper.

Perspektiv: Idéhistoriskt-, pedagogiskt-, barns perspektiv, barnperspektiv, maktperspektiv, receptivt- och kolonialt perspektiv.

Analys: Barnet som delaktig/medverkande-forskning

Barnkulturen syns, hörs och ges utrymme på både vedertagna och helt nya arenor.

49. *Ordning och reda konsten på fredag* (2016)

Tema: Fostran, marknad och barnkultur.

Frågeställningar: Kan konst och kultur för barn bestämmas, planeras och kontrolleras i tid och rum? Vilka uttryck tar sig fostran och marknad i kultur för barn och unga? Vad kan det betyda att en teaterföreställning blir schemalagd och måste sorteras på förhand under ett visst tema? Vilka krav ställer vuxenvärlden på den grupp de kallar barn? Vad är egentligen den växande undervisningsmetoden filmpedagogik bra för?

Perspektiv: Kognitivt-, normkritiskt-, konstvetenskapligt-, filmpedagogiskt- och kulturarvsperspektiv.

Analys: Barnet som deltagande/medverkande-forskning

Peter Gärdenfors diskuterar det mänskliga förnuftet, hur det uppkommit och länkar vidare till tankar om bildningsideal som han menar är relevanta i diskussioner om barnkulturens innehåll, form och funktion.

Ylva Ågren skriver i sin artikel om hur barn fostras i medievärlden: barn är interaktiva och lockas att konsumera bilder, texter och symboler som sedan kan användas för identitetsskapande och indirekt för att erövra grupptillhörighet.

Åsa Pettersson skriver om public service-TV för barn och synen på barnpubliken, konst och lärande: barn bör lära sig saker!

Malena Janson lyfter fram filmens plats i skolan och presenterar den växande undervisningsmetoden filmpedagogik.

Karin Helander konstaterar att svensk barnteater är starkt fästade i fostran och lärande.

Niklas Hald diskuterar den specifika scen som klassrummet är och konkretiserar hur skolans olika krav påverkar den konstnärliga praktiken. Hald för även en diskussion om nytta, pedagogik och teatern som konstform.

Boqvist/Rabo berättar om sitt projekt med syfte att bevara och förmedla en del av Syriens kulturarv.

REFERENSER

Tryckta källor

"Allt blir en vara". Barn, kultur och konsumtion, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 42 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2009).

Barnens rum, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 28 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1998).

Barnets familjer ur barnkulturella perspektiv, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 43 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2010).

Barnkultur. Igår, idag, i morgon, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 30 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1999).

Barnkultur i skilda världar, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 38 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2006).

Barn och byggd miljö, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 9 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1986).

Barn och dans, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 21 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1993).

Barn och humor, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 27 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1997).

Barn och musik, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 15 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1990).

Barns bildskapande, red. Anna Heideken, CBK:s skriftserie nr 8 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1985).

Barns fritidsvanor, red. Eva-Lis Bjurman, CBK:s skriftserie nr 1 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1983).

Barns lek. Makt och möjlighet, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 39 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2007).

Barns rätt till kultur, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 37 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2005).

Barns skapande lek, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 10 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1987).

Barns smak, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 36 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2004).

- Barn som filosofer*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 18
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1991).
- Barn(s)kultur, nytta eller nöje? Om barn, estetik och pedagogik*, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 40
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2008).
- Barn, teater och drama*, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 32
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2000).
- Berefelt, Gunnar, *ABSe. Om bildperception*, CBK:s skriftserie nr 20
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1992).
- Bergstrand, Ulla & Nikolajeva, *Läckergommarnas kungarrike. Om matens roll i barnlitteraturen*, CBK:s skriftserie nr 31
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1999).
- Bilder för barn*, red. Per Kättström, CBK:s skriftserie nr 7
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1986).
- Den barnsliga fantasin*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 22
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1993).
- Den förförda barnkulturen? Om den kommersiella masskulturen*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 13
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1988).
- Ellboj, Stefan, *Pekbilder. En undersökning om pekbilder och deras användbarhet i barns perceptuella utveckling*, CBK:s skriftserie nr 3
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1982).
- Flickor och pojkar. Om verkliga och överkliga skillnader*, red. Gunnar Berefelt, CBK:s skriftserie nr 17
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1991).
- Heideken, Anna, *Förskolebarn ritar profil, hus och kub*, CBK:s skriftserie nr 4
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1983).
- Heideken, Anna, *Kreativitet och det oförutsebara*, CBK:s skriftserie nr 6
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1985).
- "Huvud, axlar, knä och tå". Om barn, kultur och kropp*, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 45
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2012).
- Konsten att berätta för barn*, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 26
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1996).

Kulturarvingarna, typ! Vad ska barnen ärva och varför?, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 44
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2011).

Modernity, modernism and children's literature, red. Ulf Boëthius, CBK:s skriftserie nr 29
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1998).

Mycket väl godkänd. Vad är kvalitet i barnkulturen?, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 47
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2014).

Nu vill jag prata! Barns röster i barnkulturen, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 46
(Stockholm: Stockholms universitets förlag, 2013).

Näslund, Anna, *Vad är meningen med bilden? En studie av hur förskolebarn kopierar föreställande och icke föreställande figurer*, CBK:s skriftserie nr 23
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1994).

Ordning och reda, konsten på freda'! Om fostran, marknad och barnkultur, red. Eva Söderberg, CBK:s skriftserie nr 49 (Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2016).

20, sekel, 20 barn, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 33
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2001).

Själv mordet som problemlösning, Birgitta Lindstam, CBK:s skriftserie nr 2
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning, 1982).

Studier kring barn och bildpsykologi, red. Gunnar Berfelt, CBK:s skriftserie nr 14
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1989).

Synas, höras, finnas. Plats för barnkultur!, red. Karin Helander, CBK:s skriftserie nr 48
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2015).

Söderberg, Ragnhild, *Från berättelse till bild. En femåring läser och tecknar*, CBK:s skriftserie nr 16
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1991).

Ur barndomens historia, red. Anne Banér, CBK:s skriftserie nr 25
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1995).

Utsikter och insikter. Barns kulturella liv, red. ?, CBK:s skriftserie nr 41
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 2008).

Qvarsell, Birgitta, *Barn, kultur och inläring. Om skolbarns utvecklingsuppgifter i ett "mediesamhälle"*, CBK:s skriftserie nr 11
(Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet, 1988).

